

LA POLARITZACIÓ POLÍTICA DE LES JOVENTUTS EUROPEES

Identitat, emoció, i ideologia en
l'adolescència contemporània

Leo Díaz i Amorós

Tutor: Màrius Queralt

**“Ser joven y no ser revolucionario
es una contradicción hasta biológica.”**

— Salvador Allende, 2 de diciembre del 1972

AGRAÏMENTS

Sens dubte, en primer lloc, vull agrair al meu tutor de recerca, Màrius Queral, que a part de ser un excel·lent professor, m'ha guiat durant tot el procés. Des que va arribar m'ha orientat amb criteri, dedicació, i paciència. El seu entusiasme per ajudar-me ha sigut contagiós, i li agraeixo profundament haver-me animat a treballar amb rigor, llibertat, i curiositat.

També vull donar les gràcies a totes les persones que han participat en les entrevistes i han dedicat part del seu temps a compartir les seves experiències i opinions. Les seves aportacions han estat imprescindibles per comprendre la dimensió més humana de la polarització.

Finament, agraeixo als meus amics, familiars, i professors que m'han orientat i acompanyat al llarg del treball. Els dono gràcies pels consells, per ajudar-me a aclarir idees quan estava en un atzucac, i sobretot, per la seva paciència, que ha sigut clau perquè aquest treball arribés a bon port.

ABSTRACT

This research project analyses political polarization amongst European youth, motivated by the growing gap between young citizens, political institutions, and individuals against each other. This project assumes that polarization in this age group is shaped not only by ideological positions but also by emotions, media habits, and most importantly, social context. Its main objective is to determine how young people construct their political identity, how they relate to political institutions, and whether it's a contemporary occurrence or has already happened in the decades that precede the younger generation.

This project combines theoretical research with mixed practical methods. The theoretical framework reviews academic papers and essays on the matter at hand (i.e. affective and ideological polarization, the influence of traditional and digital media, and the historical evolution of youth political attitudes in Europe). The practical component includes a quantitative survey conducted in a secondary school, complemented by semi-structured interviews with teenagers of different ages, backgrounds, and degrees of political interest. This design makes it possible to capture both explicit opinions and the emotional and contextual factors that shape them.

The findings show that young people express social concerns (particularly regarding equality, immigration, and economic insecurity) but maintain a distant and distrustful relationship with the institutional side of politics. Trust in parties and governments is low, and participation tends to be

sporadic and linked to non-institutional forms such as online activism. The survey suggests that polarization is mostly affective: sentiments of boredom, distrust, and irritation are more common than coherent ideological commitments. Overall, the results indicate that youth polarization reflects a broader crisis of democratic engagement rather than the consolidation of antagonistic ideological blocks.

Keywords: Political polarization, identity formation, affective polarization, youth participation

RESUMEN

Este proyecto de investigación analiza la polarización política entre la juventud europea, motivado por la creciente brecha entre los jóvenes, la política institucional, y los desacuerdos a los que se llega. El estudio parte de la idea que la polarización en este grupo de edad no se explica únicamente por posiciones ideológicas, sino también por emociones, hábitos mediáticos, y contexto social. Su objetivo principal es determinar como los jóvenes construyen su identidad política, como se relacionan con las instituciones, y si la polarización observada es un hecho contemporáneo o que arrastramos de las generaciones anteriores.

Este proyecto combina investigación teórica con una metodología mixta. El marco teórico contiene trabajos y estudios académicos acerca del tema central (i.e. Formación de identidad, polarización afectiva e ideología, la influencia de los medios tradicionales y digitales, y la evolución histórica de las actitudes políticas juveniles en Europa). La parte práctica incluye un análisis cuantitativo realizado en un instituto, complementada por un análisis cuantitativo formado por entrevistas semiestructuradas con adolescentes de diferentes edades, entornos, y grados de interés político. Este diseño metodológico permite captar tanto opiniones explícitas como los factores contextuales e implícitos que las configuran.

Los resultados muestran que los jóvenes expresan preocupaciones sociales (particularmente sobre igualdad, inmigración, e inseguridad económica), pero mantienen una relación distante y desconfiada con la política institucional. La confianza en los partidos y gobiernos es baja, y la participación tiende a ser esporádica y vinculada a formas no institucionales como manifestaciones o activismo en redes. La encuesta y las entrevistas sugieren que la polarización es mayormente afectiva: predomina el aburrimiento, la desconfianza, y la irritación por encima de los compromisos ideológicos coherentes. En conjunto, los resultados indican que la polarización juvenil refleja una crisis democrática más amplia, más que la consolidación de bloques ideológicos opuestos.

Palabras Clave: Polarización política, formación de identidad, polarización afectiva, participación juvenil

SUMARI

0— INTRODUCCIÓ.....	6
1— HIPÒTESI, OBJECTIUS I MOTIVACIÓ.....	6
1.1— Hipòtesi.....	6
1.2— Objectius.....	7
1.3— Motivació.....	7
2— MARC TEÒRIC.....	8
2.1— Que és la polarització?.....	8
2.1.1— Polarització Afectiva vs. Polarització Ideològica.....	8
2.1.2— Com la podem mesurar?.....	9
2.2— Context històric.....	10
2.2.1— L'evolució de les creences polítiques dels joves.....	11
2.2.2— Transició ideològica per dècades.....	12
2.2.3— Moviments revolucionaris liderats per joves.....	20
2.2.4— Generacions apàtiques.....	21
2.2.5— La creació d'una societat ultraindividualista.....	24
2.3— La formació d'una identitat política en joves.....	25
2.3.1— Relació entre intel·ligència emocional i ideologia.....	27
2.3.2— Mitjans tradicionals vs. xarxes socials.....	28
2.3.3 - Biaix de gènere en la identitat política dels joves.....	32
2.3.3.1 - La manosfera.....	33
2.3.3.2 - Difusió i estratègies de captació.....	34
2.3.3.3 - Identitats radicalitzades.....	35
2.4— Factors que contribueixen.....	36
2.4.1— Factors socials.....	37
2.4.2— Factors psicològics.....	38
2.4.3— Factors tecnològics.....	38
2.5— El rol de l'educació.....	39
2.5.1— Oposició per obligació.....	40
2.5.2— Correlació entre resultats acadèmics i rigidesa ideològica.....	41
2.5.3— Susceptibilitat a la retòrica populista.....	42
2.6 — Qüestions filosòfiques.....	43
2.6.1— És la rebel·lió un tret intrínsec en el comportament humà?.....	43
2.6.2 - El conflicte ideològic és un signe de salut democràtica o un símptoma de decadència?.....	45

2.6.3 - L'objectivitat política és una obligació moral?.....	47
2.6.4 - Els principis polítics i ètics són universals o depenen dels temps i del lloc?.....	48
2.6.5 - Com entenen la dreta i l'esquerra la natura humana?.....	50
3— MARC PRÀCTIC.....	52
3.1 - Anàlisi qualitativa.....	52
3.1.1 – Introducció.....	52
3.1.2 – Metodologia i variables.....	53
3.1.3 – Anàlisi de les dades.....	54
3.1.3.1 – Familiarització i codificació inicial.....	57
3.1.3.2 – Creació del “codebook”.....	57
3.1.3.3 – Agrupació axial.....	58
3.1.3.4 – Identificació de temes centrals.....	59
3.1.3.5 – Interpretació analítica.....	59
3.1.4 – Resultats.....	59
3.1— Anàlisi quantitativa.....	61
3.1.1– Introducció.....	61
3.1.2– Anàlisi de les dades.....	62
4— CONCLUSIONS.....	66
4.1— Conclusions.....	66
4.2— Límits del TR.....	67
4.3— Futures línies d'exploració.....	68
5 – BIBLIOGRAFIA/WEBGRAFIA.....	68
6— ANNEXOS.....	83

0— INTRODUCCIÓ

En les últimes dècades, la polarització política s'ha intensificat a escala global, i els joves no han quedat al marge d'aquest fenomen. Amb l'auge de les xarxes socials, l'algoritmització del consum d'informació i la creixent fragmentació ideològica, la joventut actual sembla estar més dividida que mai. És realment així? Quins són els factors que contribueixen a aquesta polarització? Ha estat sempre un fenomen present en la història o és una característica del món contemporani?

Aquest treball de recerca pretén analitzar amb profunditat la polarització política entre els joves, explorant tant els factors que els generen com les conseqüències que se'n deriven. En lloc de limitar-se a una descripció superficial del fenomen, l'estudi busca comprendre com es constitueixen les identitats polítiques juvenils i com aquestes poden veure's condicionades per variables socials, educatives, emocionals, i tecnològiques.

A més, aquest treball se situa en un marc històric i comparatiu actual (1960-present), amb l'objectiu de valorar si la polarització actual respon a patrons recurrents d'altres moments de la història o si, per contra, estem davant d'un escenari inèdit. Finalment, es pretén reflexionar sobre les possibles vies per a reduir aquesta polarització i fomentar una actitud més empàtica, crítica i oberta al diàleg.

1— HIPÒTESI, OBJECTIUS I MOTIVACIÓ

1.1— Hipòtesi

En el meu treball partiré de la hipòtesi que la polarització política en els joves ha augmentat en els darrers anys a conseqüència de diversos factors socials, psicològics, i tecnològics. Aquesta divisió es veu afavorida per l'ús massiu de les xarxes socials, que creen canvis d'eco i reforcen biaixos, així com per la influència dels líders populistes i l'actual clima polític a escala global.

A més, plantejaré la pregunta sobre si la manca d'educació en pensament crític i gestió emocional contribueix a una menor capacitat d'empatia i a una major rigidesa ideològica. La interacció entre la identitat política i l'intel·lecte emocional podria ser un factor clau per a entendre per què alguns joves són més propensos a la radicalització que alguns altres.

També m'agradaria analitzar si aquesta polarització és un fenomen contemporani o si ha existit al llarg de la història, i explorar si la rebel·lió juvenil és una característica inherent de la joventut o si està influenciada per contextos sociopolítics específics.

1.2— Objectius

1. Analitzar els factors que influeixen en la polarització política dels joves i explorar-ne les causes i impactes
2. Comprendre què és la polarització
3. Investigar com es construeix la identitat política
4. Analitzar els factors que fomenten o inhibeixen la polarització
5. Explorar el paper de les xarxes socials en la creació de bombolles ideològiques i en la difusió del populisme
6. Determinar si és un fenomen recent o si hi ha precedents històrics
7. Realitzar un estudi qualitatiu a través d'entrevistes per a contrastar les hipòtesis proposades

1.3 – Motivació

La tria d'aquest tema neix d'una inquietud personal. Com a jove que forma part d'una generació que ha crescut envoltada de crisi econòmica, incertesa climàtica, acceleració tecnològica, i tensions socials creixents, sovint he percebut en el meu entorn immediat un creixement en la polarització

política que pateix la gent jove. Tant en converses familiars com a l'institut o xarxes socials, he pogut observar que els debats polítics tendeixen a simplificar-se, radicalitzar-se, o convertir-se en confrontacions personals més que no pas en espais de diàleg.

Aquesta realitat em va portar a preguntar-me fins a quin punt la joventut actual està realment polaritzada, quins factors expliquen aquesta dinàmica, i si hi ha diferències respecte a les generacions anteriors. A més, em sembla fonamental entendre com es construeixen les opinions polítiques en l'etapa adolescent i juvenil, especialment en un context com l'actual, on els mitjans digitals tenen un paper central.

Fer aquest treball m'ha ofert l'oportunitat d'analitzar un fenomen que em toca de prop, però amb una mirada més rigorosa i distanciada. Alhora, espero que aquest treball pugui contribuir a reflexionar sobre el paper que tenim els joves en el debat públic i sobre com podem fomentar una cultura política més oberta, crítica, i dialogant.

2— MARC TEÒRIC

2.1— Que és la polarització?

La polarització política és un fenomen que es manifesta quan les diferències ideològiques entre individus o grups s'intensifiquen, generant una fragmentació creixent dins la societat. Aquest procés no només implica la distància en termes de preferències polítiques, sinó també un increment de la percepció negativa envers aquells que pensen diferent (*Iyengar et al., 2019*).

Aquesta divisió pot tenir conseqüències significatives, com la reducció del diàleg democràtic, la consolidació de biaixos cognitius, i una menor predisposició a considerar perspectives alternatives. L'augment de la polarització s'ha accentuat en les últimes dècades, especialment entre els joves, a conseqüència de la revolució digital, un estat de connectivitat continu i la fragmentació dels mitjans de comunicació (*Tucker et al., 2018*).

En l'estudi de la polarització política, es distingeixen dues dimensions diferents: la polarització ideològica, referida a les diferències en termes d'idees i propostes polítiques, i la polarització afectiva, que fa referència a l'actitud emocional i relacional envers les persones que sostenen ideologies oposades a les nostres (*Abramowitz & Webster, 2018*).

2.1.1— Polarització Afectiva vs. Polarització Ideològica

El concepte de polarització ideològica es refereix a la distància entre les posicions polítiques d'individus o grups. En un escenari altament polaritzat, les persones se situen en extrems oposats de l'espectre polític, amb una manca de posicions intermèdies (*Fiorina et al., 2008*). Aquest fenomen s'ha observat en sistemes bipartidistes, com els Estats Units, on les divergències entre republicans i demòcrates s'han intensificat en les darreres dècades (*Pew Research Center, 2022*).

D'altra banda, la polarització afectiva es produeix quan la divisió política transcendeix el debat ideològic i es converteix en una qüestió d'emocions i identitat. Això significa que els individus no només discrepen amb els adversaris polítics, sinó que també desenvolupen una aversió envers ells (*Iyengar & Westwood, 2019*). Aquest fenomen és especialment preocupant entre els joves, ja que pot afectar les seves relacions interpersonals i la seva capacitat d'empatia envers perspectives oposades.

Segons *Mason (2018)*, la polarització afectiva s'intensifica quan la identitat política esdevé una part central de l'autoconcepció d'una persona, fent que el rebuig cap a l'altre no es basi en diferències racionals sinó en emocions. Això pot provocar fenòmens com el tribalisme polític¹, on les persones prioritzen la lleialtat al seu grup per sobre de la recerca de solucions objectives o pragmàtiques (*Domínguez Contreras H., 2019*).

Estudis recents indiquen que l'augment de la polarització afectiva està estretament lligat a l'ús de les xarxes socials, ja que aquestes plataformes promouen entorns on es reforcen biaixos cognitius i es fomenta la percepció d'un “nosaltres” contra “ells”. Això és especialment rellevant entre els joves, que han crescut en un entorn digital on la interacció amb persones de perspectives diferents és limitada i sovint conflictiva.

En resum, mentre que la polarització ideològica es relaciona amb la distància entre les creences i valors polítics, la polarització afectiva fa referència a l'hostilitat i desconfiança cap a aquells que sostenen idees oposades. Tot i que ambdues formes de polarització poden coexistir, la segona és més comú en el nostre dia a dia.

2.1.2— Com la podem mesurar?

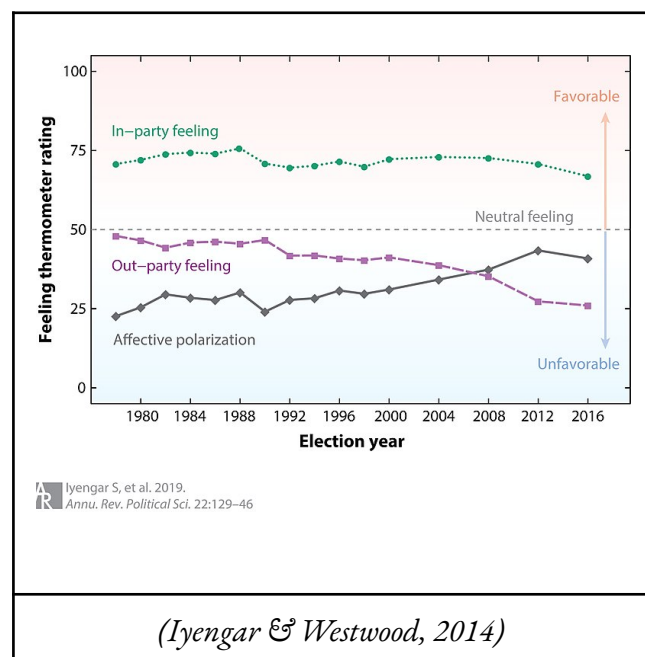
La mesura de la polarització és un repte complex, ja que implica tant factors ideològics com emocionals. No obstant això, diverses metodologies han estat desenvolupades per quantificar aquest fenomen.

Una de les formes més utilitzades per mesurar la polarització ideològica és l'anàlisi de distància entre posicions polítiques en qüestionaris o discursos públics. Investigadors com *Fiorina et al. (2008)* han usat escales d'espectre polític per analitzar com s'ubiquen els individus respecte a termes com la fiscalitat, la immigració, o els drets socials. Quan les respostes es concentren en extrems oposats sense gairebé cap presència al centre, es considera que hi ha un alt nivell de polarització.

En canvi, la polarització afectiva es mesura mitjançant indicadors emocionals i actitudinals. Un dels mètodes més utilitzats és l'anomenada “feeling thermometer scale”, una escala on els participants valoren, del 0 al 100, fins a quin punt senten empatia o rebuig cap a diferents grups polítics

¹ Connotació negativa, designa comportaments o actituds discriminatòries cap a grups externs, basades en la lleialtat al grup propi. (*Tribalism - Wikipedia, n.d.*)

(Iyengar & Westwood, 2019). Si els individus valoren de manera molt positiva el seu grup i de manera molt negativa l'oposició, s'evidencia una alta polarització afectiva.

Un altre mètode d'anàlisi consisteix en l'estudi de dinàmiques en xarxes socials, observant el tipus de contingut que comparteixen els usuaris i amb quines comunitats interactuen. Així, si els individus només consumeixen informació alineada amb les seves creences i exclouen fonts oposades, es considera que viuen dins "cambres d'eco"², que reforcen la polarització.

Finalment, s'han utilitzat experiments en laboratoris de psicologia on es presenten notícies o arguments als participants per avaluar si estan disposats a reconsiderar la seva posició, o si, per contra, tendeixen a reforçar la seva opinió inicial sense considerar evidències alternatives (Taber & Lodge, 2006).

Aquests mètodes han permès demostrar que la polarització política no només està augmentant en termes ideològics, sinó que la polarització afectiva ha assolit nivells sense precedents en les últimes dècades. Aquest fenomen té implicacions greus per al funcionament democràtic, ja que dificulta el diàleg, fomenta la desinformació, i afavoreix discursos extremistes.

2.2— Context històric

Comprendre la polarització política de les joventuts europees requereix una mirada històrica que ens permeti identificar patrons en el compromís polític juvenil. Al llarg del segle XX i inicis del

² Sistema de comunicació tancat en el qual les creences són amplificades i reforçades a través de l'adquisició d'informació de manera esbiaixada i de la repetició de les idees, la qual cosa es produeix especialment en els mitjans de comunicació i en les xarxes socials (*Termcat-Centre de terminologia, n.d.*).

XXI, els joves han estat alhora protagonistes i testimonis de grans transformacions socials, ideològiques, i tecnològiques. En alguns períodes han exercit un paper important en processos revolucionaris i moviments de protesta; en altres, han evidenciat actituds d'apatia i desconexió envers la política institucional. Aquesta diversitat de posicionaments no és casualitat, sinó el resultat d'una confluència de factors històrics, culturals i socioeconòmics que han modelat els contextos de la socialització política juvenil.

Analitzar com han evolucionat les creences dels joves, quines han estat les seves formes de rebel·lia, com s'ha transformat la seva relació amb les institucions i quins trets de l'individualisme modern incideixen en la formació de les seves identitats polítiques, ens permetrà comprendre millor les arrels i l'àmbit de la polarització contemporània. A més, cal situar aquests processos en un context global marcat per la tecnologia, la crisi ecològica, la precarització del treball i l'erosió dels grans relats ideològics del segle XX. Totes aquestes circumstàncies han desembocat en la situació de polarització en la qual ens trobem. Els joves han de construir la seva identitat política en mig d'infinitud de discursos, valors, i amenaces amb qui conviuen.

2.2.1— L'evolució de les creences polítiques dels joves

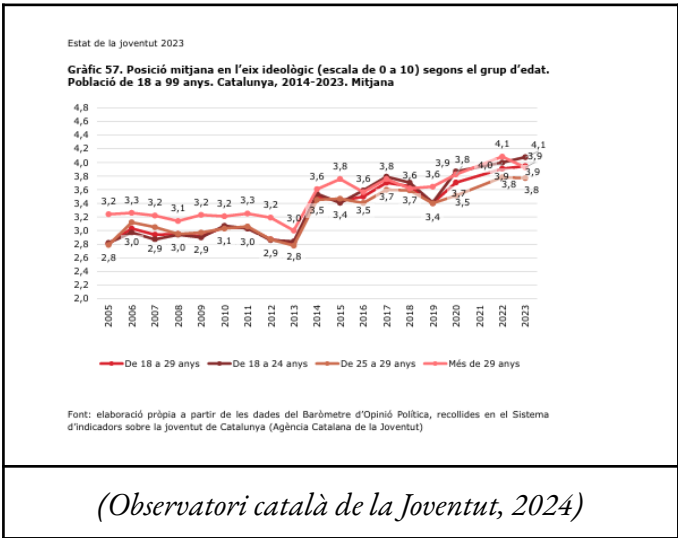
L'orientació política dels joves ha variat segons els grans esdeveniments històrics i canvis socials. Durant el franquisme (1939-1975) la joventut espanyola no tenia llibertat ideològica oficial i les seves opcions polítiques quedaven canalitzades en organitzacions controlades pel règim (com el "Frente de Juventudes"). Malgrat tot, grups clandestins d'estudiants i de l'esquerra antifranquista ja començaven a mobilitzar-se als anys 60 i 70. Després del 1975, la transició va obrir espai per a l'expressió política juvenil, els estudiants i activistes de llavors van impulsar grans protestes contra els vestigis dictatorials i van donar suport a la democratització i a les reivindicacions nacionals, com per exemple assemblees estudiantils o moviments culturals com la *Nova Cançó*.

Al llarg del segle XXI els joves han viscut nous canvis ideològics, com ara la crisi econòmica del 2008, que va fomentar una onada de protestes antiliberals (com el moviment 15-M o dels Indignats), mentre que recentment s'han vist retrocessos cap a posicions més conservadores o de la dreta moderada. En el cas concret de Catalunya, les enquestes indiquen que tradicionalment els joves se situaven més a l'esquerra que la gent adulta, però aquesta diferència s'ha reduït. L'enquesta més recent del CEO mostra que un 8% de la generació Z³ s'autopercep com a d'ultradreta, d'igual

³ Nascuts entre 1997 i 2010 (*Generació, n.d.*)

manera que ho fan un 4% de Millenials⁴ i un 3% de generació X⁵. El 2023 els menors de trenta anys puntuen amb una mitjana ideològica de 3,9 (en una escala del 0-10, on 0 és extrema esquerra i 10 extrema dreta), igualant ja la mitjana dels adults. Es constata un gir lleuger de la joventut catalana des del 2019 (de 3,4 a 3,9) (*Observatori català de la Joventut*, 2024).

Globalment, també s'observen tendències de polarització per gènere: estudis internacionals mostren que els homes tendeixen a decantar-se per a posicions més conservadores, mentre que les dones de la seva edat s'inclinen cap a l'esquerra (*vegeu punt 2.3.3*) (*Burn, Financial Times*, 2024).

En les societats occidentals la riquesa creixent va propiciar un pas de valors materialistes a valors postmaterialistes (autonomia, igualtat, medi ambient), com va descriure Ronald Inglehart: les noves generacions donen més importància a l'expressió personal, la llibertat, i la igualtat de gènere (*Inglehart, 2016*). A Espanya i Catalunya aquest procés ha estat evident, sota el franquisme la majoria de joves eren conservadors i catòlics, però des de la

transició ha prevalgut la secularització i l'esperit liberal.

De fet, entre el 1967 i el 1975 el percentatge de joves que es declaraven catòlics a Espanya va caure dràsticament, del 94% al 79%, dades de l'Eurobaròmetre mostren, a més, que la majoria de joves puntuen positivament la UE, l'any 2019 un 83% dels enquestats van declarar que el seu país en surt beneficiat. Tanmateix, a Catalunya la identitat europea es percep amb més distància, només el 36% dels enquestats d'entre 18 i 24 anys se senten "prou o bastant europeus".

2.2.2— Transició ideològica per dècades

Al llarg de les darreres dècades, les creences polítiques dels joves han experimentat una transició profunda. Des de la segona meitat del segle XX, la joventut ha estat tradicionalment associada amb

⁴ Nascuts entre 1996 i 1981 (*Ibidem*)

⁵ Nascuts entre 1980 i 1965 (*Ibidem*)

l'esperit crític, la protesta, i l'adhesió a ideologies d'esquerra o progressistes. Moviments com el Maig del 68, el punk, o les reivindicacions pacifistes dels anys setanta van consolidar la imatge del jove rebel com a motor del canvi social i oposició al poder establert. No obstant això, en les darreres dècades, aquest patró s'ha vist invertit: una part significativa de la joventut europea manifesta simpatia per discursos conservadors, identitaris, o inclús d'extrema dreta.

Diversos estudis i enquestes recents confirmen aquesta evolució. Per exemple, l'últim estudi de l'Institut de ciències polítiques i socials (ICPS) de la UAB mostra que gairebé un de cada tres joves menors de 25 anys s'identifica amb els postulats dels partits de dreta o extrema dreta (*Institut de ciències polítiques i socials, 2025*). A Catalunya diversos mitjans remarquen que la generació Z és “la més conservadora en dècades” trencant la imatge del jove revolucionari d'esquerra que va marcar moviments anteriors com el 15-M. Encara que hi ha diferències de gènere (*vegeu 2.3.3*), la tendència global és clara: bona part de la joventut actual s'inclina cap a la dreta i fins i tot cap a posicions ultraconservadores (*Buruma, 2024*).

Aquest canvi no pot entendre's com un simple gir espontani, sinó com el resultat d'un llarg procés de reconfiguració econòmica, cultural, i política. Les crisis econòmiques successives, la globalització, la pèrdua de referents col·lectius i l'aparició de nous canals de socialització (*vegeu 2.3.2*) han transformat el marc en què els joves construeixen la seva identitat ideològica. El pas de la mobilització col·lectiva al desencís, de la utopia a la precarietat, ha generat un context en què el discurs antisistema pot aparèixer tant des de l'esquerra com des de la dreta.

Per això, he volgut analitzar aquesta transició ideològica per dècades, analitzant els factors que han impulsat el desplaçament del centre de gravetat polític juvenil: des del rebuig al capitalisme i l'autoritat dels anys setanta, fins a l'actual reacció contra el cosmopolitisme, la immigració, o el progressisme moral. L'objectiu és comprendre per què la joventut europea ha passat, en bona part, de la revolta d'esquerra a la rèplica conservadora.

Anys 1970: crisi econòmica i fi del consens socialdemòcrata

La dècada del 1970 va sacsejar el model socioeconòmic dominat per la socialdemocràcia i l'estat del benestar. Des de la fi de la Segona Guerra Mundial els governs europeus havien promogut una intervenció estatal àmplia per garantir creixement i protecció social, però als anys setanta va sorgir

l'estagflació⁶: alts nivells d'inflació i de desocupació simultanis. Aquest "còctel" econòmic va evidenciar els límits del model vigent i enfortit les tesis del pensament liberal conservador. De fet, historiadors del tema remarquen que la dreta ja s'havia organitzat durant dècades prèvies i, quan la crisi va esclatar, tenia a punt explicacions i solucions basades en la desregulació i la reducció de l'estat (*Bergman & Snegovaya, 2019*).

En aquell context es va difondre l'argument (famosament resumit per Margaret Thatcher com "no hi ha alternativa"⁷) que calia alliberar els mercats i retallar la despesa pública. En resposta, molts governs d'esquerra van començar a assumir polítiques neoliberals (privatitzacions, ajuts fiscals i reducció del sector públic) com a mitjà per estabilitzar l'economia (*Bergman et al., 2019*). Aquest gir, viscut com a adaptació pràctica de la crisi, va erosionar el perfil històric de l'esquerra i va preparar el terreny per a noves forces polítiques posteriors.

Paral·lelament, a les societats occidentals van guanyar rellevància els valors postmaterialistes⁸ (e.g. medi ambient, igualtat de gènere, drets civils) que introduïen nous dilemes socials. Això va crear tensions dins els partits socialistes clàssics: els vells votants de l'esquerra (orientats al desenvolupament econòmic i a identitats nacionals) xocaven amb els nous votants més cosmopolites i ecologistes (*Bergman & Snegovaya, 2019*).

A més, contextos externs com la crisi petroliera i els canvis en la política internacional (i.e. la liberalització econòmica a la Xina o l'augment de l'OTAN) van influir en l'orientació ideològica de partits i governs. Als Estats Units, per exemple, aquesta dècada d'alts preus energètics i inseguretat econòmica va precedir l'arribada de Reagan al poder (1981), que promulgà polítiques de mercat lliures similars a les de Thatcher.

A Espanya, la fi del franquisme i la Transició van marcar els joves espanyols: sota la dictadura acabant el 1975 es va forjar una "generació escèptica" que intentava sobreviure oblidant la guerra civil (*Williamson et al., 2018*). Després de la mort de Franco, la nova constitució de 1978 va instaurar la democràcia i Espanya es va preparar per integrar-se en Europa (l'ingrés a la Comunitat Econòmica Europea es compleix l'1 de gener del 1986) (*Pomell, 2001*). Al mateix temps sorgia la

⁶ Situació econòmica d'una àrea determinada que es caracteritza per un estancament de l'activitat econòmica i de la producció i, simultàniament, per una inflació continuada dels preus (*Termcat-Centre de terminologia, n.d.*)

⁷ Eslògan i discurs famosament pronunciat per Margaret Thatcher el 21 de maig de l'any 1980 (*Thatcher, 1980*)

⁸ Tendència de canvi cultural identificada pel politòleg *Ronald Inglehart* com a resultat de l'augment de la seguretat i creixement econòmic (*Postmaterialismo, n.d.*)

Movida Madrilenya: amb la fi de la censura, els joves lideraven un moviment contracultural d'art i llibertat d'expressió que expressava la "llibertat recuperada" després de dècades de repressió.

Al món, la primera meitat dels anys setanta continua marcada per l'herència dels seixanta (moviments contraculturals, feminisme, i activisme antibèl·lic) i per grans crisis (la fi de la guerra del Vietnam l'any 1975, crisis del petroli) que van alimentar l'escepticisme juvenil envers les institucions. Segons enquestes internacionals, la confiança dels joves en governs i institucions va decaure clarament en la dècada de 1970 fins als 90 (*Smith, 2000*). Així, molts joves van adoptar idees més igualitàries i una consciència social més crítica durant els setanta, influïts per esdeveniments globals i la recessió econòmica posterior al boom de postguerra.

Anys 1980: ascens del neoliberalisme

Als anys vuitanta la tendència iniciada als setanta es va consolidar arreu d'Europa. Per una banda, els governs conservadors radicals com els de Thatcher al Regne Unit i Reagan als EUA, o inclús Kohl a Alemanya van estendre el missatge promercat, amb polítiques de privatització, desregulació, i contenció salarial; és a dir, les polítiques keynesianes⁹ van quedar qüestionades i la retòrica del mercat lliure va guanyar suport a l'Europa occidental. Per altra banda, els mateixos partits socialistes o comunistes del sud d'Europa es van moure cap a posicions econòmiques més liberals. Investigadors han subratllat que, a finals dels setanta i durant els vuitanta, partits d'esquerra a França, Itàlia, i Espanya van començar a defensar o justificar obertament canvis cap al lliure mercat (*Crespi de Valldaura & Fifi, 2023*).

Per exemple, el govern socialista de François Mitterrand a França va passar de promoure reformes expansives a imposar austeritat per combatre la inflació i estabilitzar l'economia. De manera semblant, l'antic Partit comunista italià (PCI) va donar suport a polítiques de contenció salarial per fer la seva economia més competitiva en el mercat europeu. D'aquesta manera, l'ideari neoliberal es va fer hegemònic al sud d'Europa amb arguments pràctics: calia garantir la modernització econòmica i la viabilitat del projecte europeu en un món globalitzat.

A Espanya els anys vuitanta foren de consolidació democràtica i modernització. El PSOE va guanyar les eleccions de 1982 i va impulsar reformes liberals (e.g. divorci legalitzat el 1981). L'any 1986 Espanya entrà a la Comunitat econòmica Europea, marcant la plena consolidació de la

⁹ Teoria econòmica ideada per l'economista John Maynard Keynes com a resposta a la Gran Depressió dels anys 1930 (*Wikipedia, n.d.*)

democràcia iniciada als setanta (*Powell, 2001*). La movida Madrilenya (*vegeu 2.2.3*) va continuar expandint-se durant principis dels vuitanta, transformant la música, la moda, i els hàbits juvenils a Madrid i altres ciutats de la península. En paral·lel, es produïa un boom urbanístic i cultural (i.e. la modernització de Barcelona en vistes dels jocs olímpics de 1992), fruit de l'obertura europea.

Globalment, als anys vuitanta el desenllaç imminent de la Guerra freda (amb la caiguda del mur de Berlín l'any 1989) i nous fenòmens com l'augment de la tecnologia (ordinadors personals, ràdio i música més fàcilment accessibles) van influir en la joventut. En general, la tendència observada indica que els joves van continuar mostrant cada cop menys confiança en les institucions durant aquesta dècada (*Smith, 2000*), mentre adoptaven valors progressistes: preocupació pel medi ambient amb l'accident de Txernòbil, preocupació per la pau mundial després dels temors nuclears, etc. Tot i la incertesa econòmica de principis dels vuitanta, molts joves aspiraven a llibertats personals majors després de dècades de règims autoritaris.

Anys 1990: Globalització i consens neoliberal

Amb la caiguda del mur de Berlín el 1989 i l'extinció de la guerra freda, el conflicte ideològic bipolar va desaparèixer i la victòria de la democràcia liberal i el capitalisme de lliure mercat es van donar per assumits. Als anys 90 es va estendre un consens internacional a favor de la globalització, en aquest període, la Unió Europea va tirar endavant polítiques com el Tractat de Maastricht o l'euro, que intentaven unificar Europa en un mateix marc econòmic i ideològic. Com apunten estudis acadèmics, a finals del segle XX tant governs de centre-esquerra com de centre-dreta van acceptar àmpliament les polítiques neoliberals: Per exemple, New Labour d'Anglaterra, els "New Democrats" de Bill Clinton als EUA, o l'ISPD de Gerhard Schröder a Alemanya van donar suport a privatitzacions (*Adams, 1993*). En essència, durant els noranta va prevaldre la idea que l'estat havia de limitar la seva intervenció econòmica, i els partits socialdemòcrates (en aplicar la "tercera via"¹⁰, una síntesi d'economia de mercat i programes socials moderats) van prioritzar la competència global i la sostenibilitat del model social mitjançant reformes internes. A França, Alemanya, i el Regne Unit es van veure governs d'esquerra que mantenien polítiques promercat; alhora, les dretes clàssiques també incorporaven elements socials per atraure nous votants.

Segons Dalton i McAllister, aquesta dècada va veure que "els grans partits sovint convergien en programes econòmics neoliberals" (la tercera via al Regne Unit o la "Neue Mitte" a Alemanya)

¹⁰ Posició política que intenta reconciliar les postures de dreta i d'esquerra per a defensar una síntesi de la dreta econòmica i les polítiques socials d'esquerra (*Viquipèdia, n.d.*)

(*Dalton & Berning, 2022*). En aquest procés l'antic conflicte est-oest perdia rellevància i va sorgir una agenda comuna centrada en la globalització i l'obertura. Als EUA, Clinton va formalitzar aquesta tendència adoptant reformes de mercat i liberalitzant el comerç (NAFTA¹¹), mentre que la societat es polaritzava menys en l'eix ideològic clàssic i més en qüestions culturals.

Durant els anys 90 Espanya va gaudir d'abundància i més presència internacional. L'entrada de l'euro 1999 i la celebració dels jocs olímpics a Barcelona (ambiciosa transformació urbana iniciada a finals dels vuitanta) van simbolitzar la modernització del país. Aquests jocs olímpics, sorgits poc després de l'ingrés a la CEE¹², van accelerar la remodelació de Barcelona i projectar la imatge d'una Espanya oberta i europea. Mentre això passava, el nacionalisme perifèric (i.e. Catalunya i País Basc) es va tornar més visible políticament, però la vida quotidiana dels joves espanyols es caracteritzava per un creixent consum cultural occidental i major accés a l'educació.

A escala global, els anys 90 van coincidir en l'optimisme postguerra freda i l'auge de la globalització. Molts joves van experimentar per primera vegada la revolució digital amb l'arribada d'Internet i la telefonia mòbil, obrint-los la ment a cultures internacionals. Això va impulsar una consciència més global: valoraran més la cooperació internacional i la sostenibilitat, encara que, paral·lelament, enquestes indiquen que la desconfiança en institucions també va seguir a l'alça en aquest període (*Smith, 2000*). La generació jove dels 90 es va moure cap a valors més individualistes, amb una vista centrada en l'Europa unida i el progrés.

Anys 2000: integració europea

En la dècada dels 2000 Europa es va estabilitzar sota aquest marc liberal, però van emergir els primers símptomes de malestar. Un estudi destaca que els grans partits socialdemòcrates de l'època sovint es presentaven com a gestors responsables dins el marc europeu, rebutjant rivals més radicals com a "irresponsables" econòmicament (*Crespi de Valldaura & Fifi, 2023*). Per exemple, en els anys 2000 el partit demòcrata italià i el PSOE espanyol van criticar l'esquerra menys moderada (respectivament PSI/Podemos) dibuixant-se ells mateixos com a garantia de la "modernització" segons els estàndard europeus. Molts ciutadans van beneficiar-se del creixement a escala global, però altres en van sortir desafavorits (desindustrialització, precarietat laboral).

A Espanya, els primers anys del nou mil·lenni van començar sota un fort creixement econòmic, però van veure fer caure políticament el govern del 2004 arran dels atemptats terroristes de l'11-M i la

¹¹ Tractat de lliure comerç d'Amèrica del nord (*Viquipèdia, n.d.*)

¹² Comunitat econòmica europea

guerra de l'Iraq. Més tard es va desencadenar la crisi econòmica mundial del 2008, que va impactar amb especial duresa als joves: l'atur juvenil es va disparar fins a xifres rècord (>20-30%) i molts van sentir que el sistema polític no complia les seves promeses (*Benedicto & Ramos, 2018*). Segons l'estudi de *Benedicto i Ramos*, aquesta situació de crisi i escàndols corruptes va provocar una gran desconfiança en les institucions espanyoles, però també un augment de l'interès polític juvenil. Molts joves socialitzats en la crisi van canalitzar la seva frustració participant en moviments com el 15-M, convertint-se en protagonistes polítics actius, en lloc de resignar-se.

En l'àmbit global, els anys 200 van estar marcats per l'11-S i les guerres contra el terror¹³. Investigacions sobre valors adolescents als EUA mostren que, després de l'11-S, els adolescents van donar més importància als valors de seguretat i supervivència i menys als ideals d'autorealització. També es va consolidar Internet i van sorgir les xarxes socials, transformant la forma en què els joves es mobilitzen i s'informen (*vegeu 2.3.2*). A més, com he esmentat anteriorment, la crisi del 2008 va generar entre la joventut mundial un increment de cinisme vers les institucions financers i polítiques.

Anys 2010: crisi financera i ressò populista

La gran recessió global iniciada l'any 2008 va fer esclatar l'encaix dels anys anteriors. L'impacte de la crisi financera i la crisi del deute van disparar l'atur i van posar a prova l'estat del benestar i les institucions europees. Investigadors demostren que les zones més afectades per la crisi i les polítiques d'austeritat van registrar un augment notable del vot a formacions populistes i escèptiques a la Unió Europea (*Passari, 2020*). Endemés, el descontentament econòmic es va combinar amb noves fractures culturals: mentre els partits tradicionals havien convergit en la majoria dels temes econòmics, els assumptes d'immigració, seguretat, i valors socials van passar al primer pla. A la dècada dels 2010, el conflicte polític s'ha reconfigurat en un eix cultural (vots progressistes vs. conservadors) més que en l'antiga lluita de classes (*Passari, 2020*). El resultat és que molts electors descontents es van decantar per noves opcions: d'una banda, partits d'extrema dreta amb missatge nativista¹⁴ i proteccionista; i de l'altre, moviments d'esquerra radical com Syriza a Grècia o la CUP/ Podemos a Espanya que desafien l'estatu quo.

¹³ En referència a les campanyes militars i guerres dirigides pels Estats Units i el Regne Unit, amb el suport de l'OTAN, contra les organitzacions Al-Qaida i Estat Islàmic (*Guerra Contra El Terrorisme, n.d.*)

¹⁴ Ideologia o pensament polític que defensa i privilegia als nadius o autòctons d'un territori i als seus interessos per sobre d'aquells de migrants (*Doyle et al., n.d.*)

En conjunt, aquests factors han fracturat l'escenari polític europeu i han multiplicat les aliances inèdites (coalicions de gran coalició¹⁵, o altres). Aquesta dècada ha estat marcada sobretot per la crisi dels refugiats (2015), el terrorisme, i altres. Segons *Dalton i Berning*, la crisi migratòria va estimular fortament tensions culturals, immigració, identitat nacional, ordre social (*Dalton & Berning, 2022*). Els partits d'extrema dreta van aprofitar-ho defensant posicions conservadores i nacionalistes, creant noves fissures al sistema polític. Paral·lelament, moviments ecologistes continuaven creixent en molts països en resposta a la urgència climàtica i les demandes de sostenibilitat.

Mentrestant, l'esquerra tradicional continuava fragmentada: una part s'orientava cap a polítiques d'identitat i injustícies socials, i una altra manté un discurs més centrat en la redistribució econòmica, com ja avançaven els valors de la "Nova Esquerra" dels vuitanta (*Bergman & Snegovaya, 2019*). Als EUA, també es va viure una polarització cultural similar, la primera presidència de Trump va encarnar una onada nacionalpopulista amb retòrica antiimmigració i proteccionista, que recorda a fenòmens europeus anteriors. En conjunt, els anys 2010 han vist un horitzó polític molt més dividit: els eixos econòmics clàssics (esquerra-dreta) han cedit terreny a noves línies de conflicte sobre identitat i valors.

A Espanya els anys 2010 van estar marcats per la sortida lenta de la crisi econòmica, la indignació juvenil, i la inestabilitat política. Tot i la desafecció, aquesta generació va polititzar el seu malestar, segons *Benedicto & Ramos*, la desconfiança en la democràcia va coexistir amb un augment de la participació cívica no electoral. Paral·lelament, van créixer debats socials (independència de Catalunya, igualtat de gènere, crisi migratòria) que van mobilitzar especialment les noves generacions espanyoles.

En l'àmbit mundial, els joves dels 2010 es van caracteritzar per ser nadius digitals i activistes en xarxes socials. El sorgiment de moviments com Fridays for the Future¹⁶ i l'ús massiu d'internet van empoderar l'opinió juvenil global. Així, molts adolescents van arribar a prioritzar valors com la sostenibilitat ambiental i la justícia social, mostrant consciència política mitjançant canals nous en comptes de les formes tradicionals. Al mateix temps, encerts i errades de governs davant la crisi van continuar alimentant desconfiança cap a les institucions. (*Benedicto & Ramos, 2018*).

¹⁵ Tipus d'acord al que arriben dos o més partits polítics d'ideologies oposades per a formar un govern de coalició (*Wikipedia, n.d.*)

¹⁶ Moviment internacional d'estudiants que decideixen no assistir a classe i participar en manifestacions per reclamar acció per impedir un proper escalfament global (*Viquipèdia, n.d.*)

Anys 2020: Auge de l'extremisme i polarització

La dècada actual ha estat dominada per la pandèmia de la COVID-19. A Espanya, les primeres mesures de confinament el 2020 van agreujar problemes previs dels joves: un estudi assenyala que la crisi de la covid va funcionar com un amplificador de desigualtats ja existents entre els col·lectius més vulnerables (*Simón Cosano, 2021*). Abans del coronavirus, l'atur juvenil era prop del 43,9% (màxim de la UE) i el pessimisme sobre trobar feina estable havia tornat als nivells de la crisi del 2008. La pandèmia ha fet que molts joves pateixin més encara inestabilitat laboral i educativa, fet que ha reforçat la sensació de precarietat.

Globalment, els joves que han arribat a la vida adulta en la dècada del 2020 (amb confinaments, classes en línia, i crisi sanitària) mostren un descens de la confiança en governants i institucions. Segons recerca de la *LSE*, les persones que passen per pandèmies durant els anys de formació (18-25) tendeixen a confiar menys en els líders polítics i els sistemes electorals (*Saka, 2021*). Això passa perquè esperen que el govern els protegeixi durant una crisi de la magnitud d'una pandèmia, i si això no passa, reviu el seu fracàs en forma de desafecció. En resum, la generació del 2020 afronta el futur amb més escepticisme i una forta consciència social.

2.2.3— Moviments revolucionaris liderats per joves

Durant les darreres dècades, nombrosos moviments polítics europeus han estat protagonitzats o impulsats per joves. Un exemple paradigmàtic és el maig del 1968, també conegut com a “maig francès”. Tot i que es va iniciar a París va tenir ressò per tot el continent. A Catalunya aquest moviment va omplir els carrers d'estudiants i va alimentar la recerca de nous formats de mobilització contra el franquisme. Els historiadors remarquen que aquell esperit crític va renovar la lluita universitària i va culminar en la formació de la “universitat democràtica de Barcelona” (SDEUB¹⁷) als anys 1968-1969 (*Martín Ramos & Barcelona Metròpolis, 2019*).

En general, es va demostrar que el moviment estudiantil va desfermar un canvi cultural: va trencar amb la resignació imposada pel règim, entremesclant valors culturals, personals, i polítics com a tret definitori (*Rodríguez Tejada, 2015*). Durant la transició també van sorgir moviments com la *Movida Madrileña*. Aquesta va ser un moviment cultural nascut a Madrid durant la dècada dels 70 i 80. Va sorgir com a resposta a la transició franquista, promovent l'art, la cultura, la música, i el

¹⁷ Sindicat democràtic d'Estudiants de la Universitat de Barcelona, creat el 9 de març de 1966 (*Viquipèdia, n.d.*)

cinema. Tot i que va ser principalment cultural, en néixer durant una etapa important per a la democràcia espanyola, també va influir en l'àmbit polític del moment. D'aquestes mobilitzacions antifranquistes van sorgir una generació de joves compromesos amb la democràcia, molts dels quals formarien part més tard del teixit polític de la transició.

Posteriorment, la joventut ha protagonitzat nous fenòmens rebels. Al principi del segle XXI, el moviment 15-M (indignats) va emergir contra la corrupció i l'austeritat. Les concentracions del 2011 a places com la Puerta del Sol van traspasar barreres generacionals i van polititzar activament molts joves que fins aleshores se sentien desafeccionats. Segons estudis, el 15-M va mobilitzar la població indignada i desmoralitzada per la crisi, recuperant la confiança de molts i oferint a la joventut l'ocasió de prendre la iniciativa del canvi social (*Barreda Rey, 2022*). Aquestes protestes van provocar impactes tangibles, van contribuir a la creació de nous partits (com Podemos) i van posar en l'agenda pública reivindicacions socials i democràtiques.

En l'actualitat, els moviments juvenils sovint tenen un caràcter global i transversal. El moviment "*Fridays for the Future*" liderat per joves (iniciat per Greta Thunberg el 2018), ha organitzat massives marxes pel canvi climàtic arreu d'Europa. Aquest fenomen reflecteix una preocupació col·lectiva pel futur del planeta, de la mateixa manera que gairebé totes les enquestes que fa el departament de joventut de la Unió Europea el medi ambient surt a la posició 1 pel que fa a les preocupacions dels joves. També a Espanya i Catalunya, milers de joves han sortit al carrer cada divendres, pressionant governs i empreses per polítiques ambientals més radicals. Pere exemple, el 2019 es van viure les manifestacions pel clima més nombroses fins aquell moment a Catalunya, amb un perfil predominant juvenil i femení (*Galais Gonzalez, 2024*).

D'altres moviments juvenils rellevants inclouen accions independentistes, com els "Comitès de defensa de la República" (CDR) sorgits el 2017 a Catalunya. Inicialment, es van organitzar horitzontalment a cada poble i barri per assegurar el referèndum d'autodeterminació i després del referèndum van consolidar-se com un grup actiu de l'independentisme (aliat però diferenciat de l'ANC o Òmnium (*Cadenas, 2023*)). Els CDR van emprendre accions de desobediència civil i sabotatge, situant-se a la perifèria legal i provocant un fort debat social. En general, aquests moviments juvenils (des de les protestes estudiantils antifranquistes fins als titelles digitals com *FFF* o als nous col·lectius militants) han tingut causes com ara males condicions econòmiques, atur jove, precarietat, conscienciació ideològica, transició generacional, i rebuig a les institucions caducades. Les organitzacions tendeixen a ser més àgils i horitzontals mitjançant assemblees obertes o internet que els partits tradicionals.

2.2.4— Generacions apàtiques

És freqüent llegir que els joves són “apàtics” o desafeccionats de la política, però les dades suggereixen una realitat més complexa. Contràriament a la imatge d’apatia, la participació electoral juvenil a Europa ha augmentat recentment: a les eleccions europees del 2019 el vot juvenil es va disparar (en el rang de 18-24 anys a Espanya gairebé 17 punts percentuals més que a les eleccions del 2014). Així doncs, malgrat els tòpics, els joves no han abandonat les urnes, sinó que simplement en molts moments la seva taxa de participació era lleugerament inferior a la mitjana (als anys 2008-2011 havien votat un 10% menys que els adults, però l’any 2019 la bretxa es va reduir al 6,6%) (*5.2 Youth Participation in Representative Democracy, 2023*).

On si es detecta una esletxa important és en la seva confiança i vinculació a les institucions tradicionals. Molts joves es distancien dels partits polítics convencionals i prefereixen formes alternatives de compromís. Les dades mostren que la majoria no són membres de cap partit o sindicat (en la majoria dels països europeus la majoria dels militants en sindicats tenen entre 25 i 55 anys). En canvi, la implicació cívica pren sovint formes no convencionals: participació en ONG, manifestacions, signatura de peticions en línia, o voluntariats.

A Catalunya hi ha recentment un perfil inusual d’activista: mobilitzacions com la vaga feminista o les marxes pel clima del 2019 estaven integrades majoritàriament per joves que mai havien protestat abans, amb un fort lideratge de dones (*Galais Gonzalez, 2024*). Això suggereix que la “desafecció” política és, en part, una transformació. Els joves s’allunyen dels canals tradicionals, però es mobilitzen per causes concretes. Internacionalment, es veu el mateix, per exemple, a les eleccions britàniques de juliol del 2024, gairebé cap jove va votar al partit populista líder, i molts van declarar desconfiança cap al sistema, però van participar en accions de protesta o associacionisme informals. És a dir, els joves prefereixen incidir i participar a nivell micro polític¹⁸ en lloc de meso polític¹⁹ com les generacions més antigues.

En qualsevol cas, els indicadors de comportament polític juvenil mostren que l’interès i la participació no han desaparegut. Segons l’Eurobaròmetre²⁰, més del 68% dels joves de la UE creuen que els seus països es beneficien de la pertinença europea, tot i que també confessen sentir-se poc escoltats per les institucions europees. Per exemple, només un 23% dels joves espanyols té una visió positiva del Parlament Europeu, i menys del 2% sent que la seva veu arriba a la UE (*Els Joves I El Futur de la Unió Europea: Com Veuen La Institució Les Noves Generacions?, 2024*). En resum, la

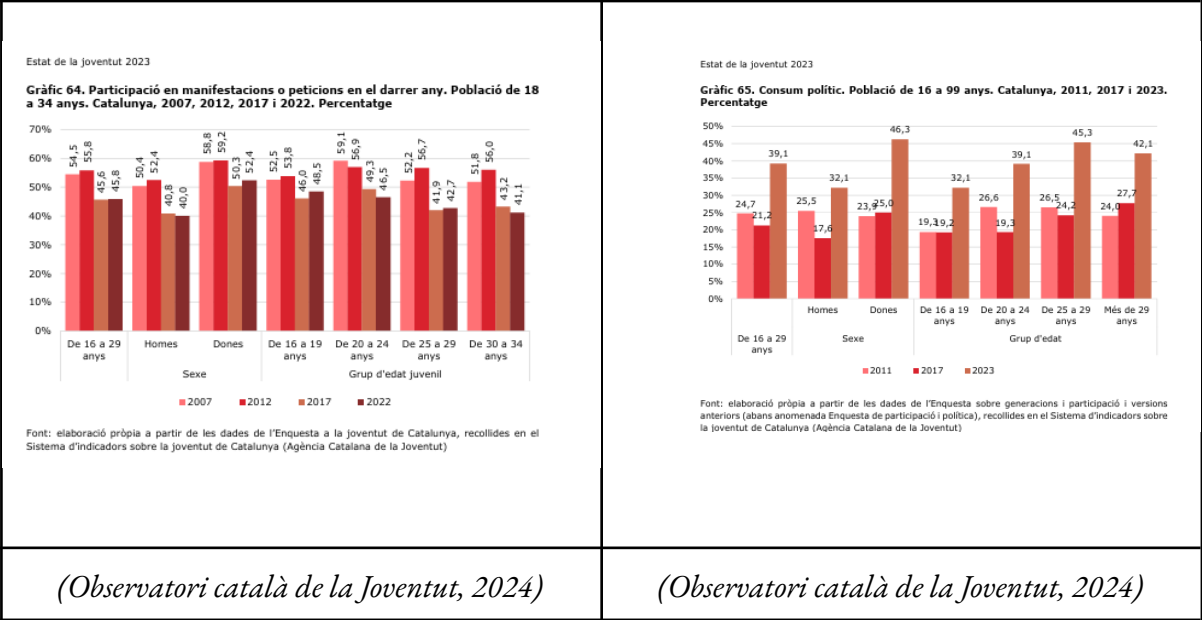
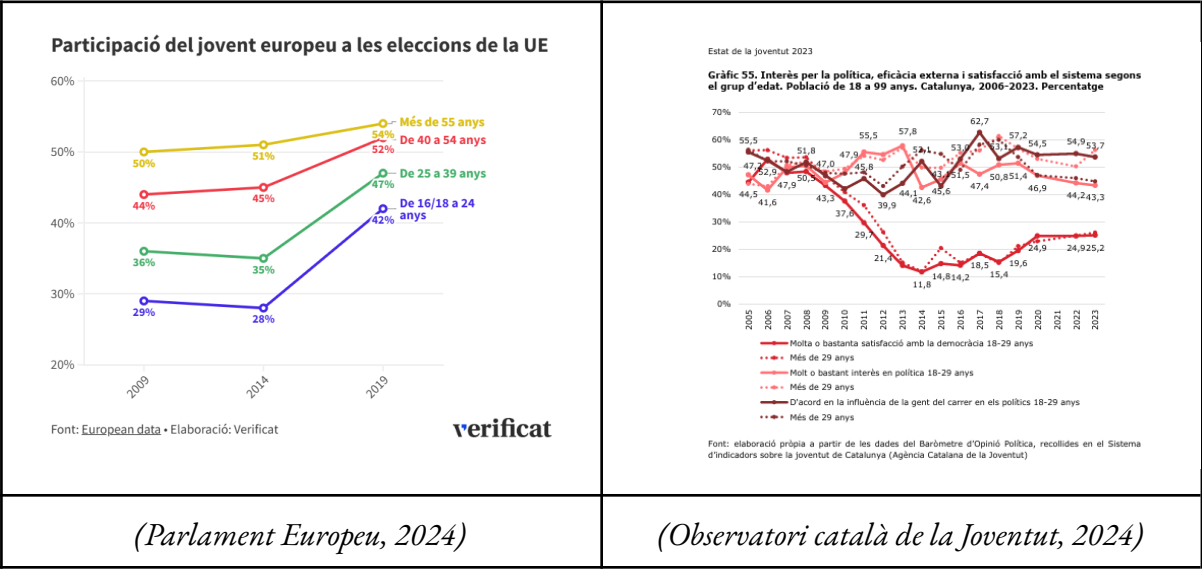
¹⁸ Nivell d’anàlisi en el que l’individu, petit grup, o situació específica és l’objectiu d’anàlisi (*Nivell D’anàlisi, n.d.*)

¹⁹ Nivell d’anàlisi en el que una comunitat, organització, o inclús estat és l’objectiu d’anàlisi (*Ibidem*)

²⁰ Enquesta periòdica als ciutadans de la UE (*Eurobaròmetre, n.d.*)

suposada apatia dels joves camufla una nova manera de fer política, menys fidel als partits i institucions convencionals, més actius en xarxes socials i moviments informals.

En els següents gràfics s'exemplifica de diverses maneres tot el que he argumentat i explicat:

2.2.5— La creació d'una societat ultraindividualista

En les darreres dècades, els canvis culturals, econòmics, i tecnològics, han accentuat l'individualisme en la vida quotidiana juvenil. La societat de consum actual, basada en la producció massiva i renovació permanent de productes, promou l'enriquiment material i el plaer personal com a valors dominants (*Observatori del tercer sector* & *Fundació Jaume Bofill*, 2006). El model neoliberal imperant destaca l'èxit personal i la responsabilitat individual per sobre de la solidaritat col·lectiva. Això ha generat, entre les generacions més joves, un escepticisme cap a la política jeràrquica: estudis expliquen que els joves perceben la democràcia tradicional com una estructura en què s'espera la submissió del ciutadà, més que la participació activa (*Hart & Henn*, 2017).

En altres paraules, s'ha fomentat la idea que la política és quelcom jeràrquic on s'ha de ser complaent, alimentant la sensació d'allunyament. Aquest marc ideològic, combinat amb la precarietat laboral, fa que molt joves se centrin més en la supervivència immediata i el desenvolupament personal, i vegin la política com una prioritat llunyana. Segons un informe, el sistema inculca als joves el missatge que mentre es puguin satisfer les necessitats immediates (un cotxe, roba de marca, etc.), no cal qüestionar els poders establerts. Tal com expressa un jove entrevistat en aquest estudi: *“ahora mismo lo que está haciendo el estado [...] es crear tontos útiles, mientras tengas para comprarte un piso y unas zapatillas [...] ya está todo arreglado”*. Aquest estil de vida centrada en el “tenir” genera una certa indiferència cap a l'espai públic, molts joves confessen que l'únic que realment els importa són els mateixos afers immediats. Per exemple, una altra noia entrevistada sostenia que: *“lo único que me importa es como me ha ido mi día [...] he estado con mi novio, he hecho esto y eso otro... Entonces, pues ya estoy bien, no necesito más”*, il·lustrant com la preocupació es restringeix al cercle personal (*Observatori del tercer sector* & *Fundació Jaume Bofill*, 2006). Això no vol dir que els joves siguin radicalment apolítics, però sí que posen l'èmfasi en el benestar individual, especialment en un context de precarietat econòmica i bombardeig publicitari continu, que pot minvar l'empatia a causes col·lectives.

En l'àmbit tecnològic, l'era de les xarxes socials tendeix a reforçar aquest focus individual (“selfies”, cultura de l'entreteniment, connexions socials); la informació es consumeix de forma fragmentada i personalitzada, sovint en detriment de la dimensió comunitària. Els joves passen gran part de la seva vida pública en línia, on sovint es formen càpsules ideològiques homogènies. Així, la cultura del “personal branding” i la pressió per compartir l'opinió pròpia pot amplificar discursos radicals (*vegeu* 2.3.2). En conjunt, la crisi de les institucions i l'exaltació de la llibertat individual han contribuït a bastir una mentalitat més “ultraindividualista” entre els joves, cosa que condiciona la

seva implicació política, molts s’hi apropen de manera voluntària (activisme puntual en línia) però es desvinculen de la militància o la lluita col·lectiva i de classes.

Així i tot, alguns estudis destaquen 6 tipologies diferents envers l’actitud que tenen els joves davant la política (*Observatori del tercer sector* & *Fundació Jaume Bofill*, 2006). Es poden recollir en la següent taula:

Nom	Apolítics	Escèptics	Pragmàtics	Activistes	Militants convencionals	Militants alternatius
Definició	Són joves amb un nivell màxim de desafecció i apatia política, sense que hi hagi una actitud crítica que ho justifiqui	Són joves amb un elevat sentiment d’escepticisme i desconfiança que desmotiva la participació	Són joves que reconeixen de forma resignada que la comoditat els inhibeix de participar més	Són joves que s’interessen per la política i hi participen ocasional o continuadament	Són joves que conceben la participació com un acte imprescindible de responsabilitat ciutadana, i per això estan disposats a adquirir el compromís	La desconfiança vers els agents polítics no inhibeix sinó que impulsa la participació. Reivindiquen la implantació d’una veritable democràcia participativa
Exemple	“jo passo de política, per a mi la política no serveix per a res”	“total, res no es pot canviar, ja està tot decidit”	“les coses van malament, però ja tenim prou problemes”	“si ningú no fa res les coses no canviaran mai”	“només des dels partits es poden canviar realment les coses”	“la veritable participació ha de venir de la iniciativa ciutadana”

2.3— La formació d’una identitat política en joves

L’adolescència i la joventut són etapes crucials en la formació de la identitat, inclosa la identitat política. Aquest procés no es produeix de manera aïllada, sinó que es veu influït per una sèrie de factors psicològics, socials, i culturals. Diversos estudis han demostrat que els joves desenvolupen les seves preferències polítiques a través d’un procés de socialització política, en el qual intervien la família, el sistema educatiu, els mitjans de comunicació, i el seu entorn social.

En aquest context, la identitat política es pot entendre com una part de l'autodefinició de l'individu que no només reflecteix les seves creences ideològiques, sinó que també esdevé una font de pertinença grupal. Així, els joves tendeixen a adoptar ideologies que reforcen la seva percepció del món i la seva posició dins la societat.

Segons *Erikson (1968)*, la joventut és un període caracteritzat per la cerca de la identitat i la necessitat de diferenciació respecte a l'entorn familiar. Aquesta recerca pot conduir a l'adopció de posicions polítiques radicals o, en alguns casos, a una apatia política derivada de la desafecció envers les institucions. Els canvis en la manera com es construeixen les identitats polítiques també han estat influenciats per l'auge de les xarxes socials, les quals han alterat la manera en què els joves s'informen i s'impliquen en qüestions polítiques. L'accés constant a informació polaritzada pot reforçar determinades identitats polítiques i fomentar una visió simplificada dels conflictes socials. (*Van Bavel & Pereira, 2018*).

A més, la formació de la identitat política es troba estretament vinculada a la necessitat de pertinença i validació social. Els joves busquen ser acceptats dins de grups socials que comparteixen les seves creences, fet que pot portar a la conformitat grupal i a la resistència a considerar perspectives diferents. Aquesta dinàmica és especialment rellevant en contextos de polarització, on l'adopció d'una identitat política es converteix en un mecanisme de diferenciació i oposició cap a altres grups. D'altra banda, existeix un debat sobre si la rebel·lió política és un tret inherent a la joventut. Alguns autors han argumentat que els joves tendeixen a qüestionar l'estatu quo per naturalesa, mentre que altres investigacions indiquen que la conformitat i la pressió social poden portar a més acceptació de l'ordre establert.

Així doncs, la formació d'una identitat política en els joves és un procés complex que es veu influït per múltiples factors. Un dels elements clau en aquest procés és la relació entre la intel·ligència emocional i la ideologia, un aspecte que ha estat objecte d'estudi en la psicologia política.

Els podem separar entre els agents que intervenen directament i els que intervenen indirectament:

Agents que intervenen directament			Agents que no intervenen directament	
Família	Escola	Tercer sector	Mitjans de comunicació	Món polític
- material didàctic - activitats de lleure familiar - entorn immediat	- reforma curricular - xerrades externes - cultura i valors - projectes que connecten l'escola amb l'entorn	- centres cívics - voluntariats - jornades de reflexió	- programes divulgatius - espais de reflexió - fòrums en línia	- webs i xarxes dels partits polítics - debats polítics en espais formals

2.3.1— Relació entre intel·ligència emocional i ideologia

L'estudi de la relació entre intel·ligència emocional i ideologia política ha guanyat rellevància en els últims anys, especialment en el context de la polarització creixent. La intel·ligència emocional, definida per la capacitat d'identificar, comprendre, i gestionar les pròpies emocions i les dels altres pot jugar un paper fonamental en la manera com els individus processen informació política i interactuen amb perspectives diferents.

Diversos estudis han suggerit que les persones amb més intel·ligència emocional són més propenses a mostrar flexibilitat cognitiva, la qual cosa els fa menys susceptibles a la polarització extrema. Això es deu al fet que la capacitat d'entendre i gestionar les emocions pròpies i alienes facilita el diàleg i la consideració de punts de vista alternatius.

En canvi, una intel·ligència emocional baixa s'ha relacionat amb una tendència més elevada a adoptar actituds polítiques més rígides i a percebre l'oposició com una amenaça. Aquesta relació es pot explicar mitjançant el fenomen del raonament motivat, que fa referència a la tendència a acceptar informació que confirma les mateixes creences i a rebutjar aquella que les contradiu (*Taber & Lodge, 2006*).

A més, l'empatia, un component clau de la intel·ligència emocional, juga un paper fonamental en la tolerància política. Estudis han demostrat que individus amb un nivell més alt d'empatia tenen una menor predisposició a la polarització afectiva i són més capaços de trobar punts en comú amb aquells que tenen opinions diferents.

No obstant això, la relació entre la intel·ligència emocional i la ideologia no és unidireccional. Alguns estudis han suggerit que certes ideologies poden fomentar patrons emocionals específics. Per exemple, individus amb ideologies conservadores poden tenir una sensibilitat més elevada a la percepció d'amenaques mentre que aquells amb ideologies progressistes poden mostrar més obertura a la diversitat i al canvi social.

En el cas dels joves, aquest factor es veu amplificat per l'entorn digital, on la immediatesa de les interaccions polítiques i la manca de contacte directe amb l'altre poden dificultar el desenvolupament de la intel·ligència emocional en l'àmbit del debat polític (*Bail et al., 2021*). Per tant, l'estudi de la intel·ligència emocional en relació amb ideologia política és fonamental per a entendre la dinàmica de la polarització juvenil i per dissenyar estratègies educatives que fomentin el pensament crític i la tolerància cap a ideologies diverses.

2.3.2— Mitjans tradicionals vs. xarxes socials

L'ecosistema mediàtic exerceix un paper fonamental en la configuració de la identitat política dels individus, especialment durant l'adolescència i la joventut, quan es consoliden les primeres inclinacions ideològiques. A finals del segle XX, els mitjans tradicionals, com la televisió, la ràdio, i la premsa digital/escrita, eren les principals fonts d'informació política per als ciutadans. Tanmateix, l'expansió d'internet i la irrupció de les xarxes socials han transformat profundament el consum d'informació, especialment entre els joves. Aquesta transició ha generat canvis en la manera com es formen les opinions polítiques, afectant la polarització, la participació, i la qualitat del debat democràtic.

Els mitjans tradicionals han estat durant dècades els principals canals a través dels quals els joves adquirien informació política i desenvolupaven la seva consciència cívica. Aquests mitjans han contribuït a la formació d'una identitat política estructurada mitjançant diversos mecanismes:

1. **L'autoritat de la informació:** La televisió i la premsa han estat històricament considerades fonts amb credibilitat institucional, atès a què el seu contingut es basa en criteris

periodístics com la verificació de fets i l'equilibri informatiu. Això permetia als joves accedir a una informació més contrastada, i sovint menys polaritzada.

2. **Exposició a perspectives diverses:** Tot i que els mitjans tradicionals poden tenir certes línies editorials, solen presentar una pluralitat d'opinions en programes d'anàlisi política, debats, i entrevistes. Aquesta diversitat afavoreix la capacitat crítica i la reflexió sobre diferents posicions ideològiques.
3. **El rol de la televisió a la socialització política:** Durant dècades, els joves han estat exposats a continguts polítics a través de programes d'actualitat, noticiaris, i documentals (sigui en menor o major proporció) que han tingut un impacte significatiu en la seva percepció de la política. En aquest sentit, la televisió ha funcionat com un agent de socialització política, proporcionant referents polítics i discursos que han influït en la formació de valors i creences.

Malgrat aquests avantatges, l'efectivitat dels mitjans tradicionals com a mecanisme de socialització política ha disminuït en les últimes dècades. L'avenç de la digitalització ha comportat una pèrdua de centralitat de la televisió i la premsa escrita en la formació d'opinions, especialment entre les noves generacions, que han traslladat el seu consum informatiu cap a les xarxes socials.

L'auge de les xarxes socials han revolucionat la manera en què els joves accedeixen, interpreten, i es relacionen amb la informació política. Aquestes plataformes com Instagram, Tiktok, Twitter (X) o YouTube, han creat un ecosistema comunicatiu basat en la immediatesa, la interactivitat, i la personalització (*Tufekci, 2017*). Això ha tingut una sèrie de conseqüències en la formació de la identitat política juvenil:

1. **Personalització de la informació i cambres d'eco:** Els algorismes de les xarxes socials filtren i prioritzen continguts en funció de les interaccions prèvies de l'usuari, creant així una experiència informativa altament personalitzada (*Pariser, 2011*). Això pot conduir a la creació de cambres d'eco i bombolles ideològiques, on els joves reben informació que reforça les seves creences preexistents, limitant l'exposició a perspectives divergents.
2. **Predomini de les emocions sobre l'anàlisi racional:** Les xarxes socials afavoreixen la difusió de continguts curts, visuals, i emocionalment intensos (sovint sensacionalistes), en

detriment de les anàlisis més profundes i contextualitzades. Aquest fenomen pot influenciar la identitat política dels joves, ja que la informació carregada emocionalment té un impacte més gran en la formació d'opinions i actituds.

- 3. **Activisme digital i mobilització política:** Malgrat els riscos de polarització, les xarxes socials també han facilitat l'accés dels joves a espais de debat i activisme polític (*Theocharis & van Deth, 2018*). Moviments com la Primavera Àrab, “Fridays for the Future” o “Black Lives Matter” han demostrat com les xarxes poden ser eines poderoses per a l'organització de protestes i la generació de consciència política. Això pot reforçar la identitat política dels joves, connectant-los amb causes socials i fomentant la seva participació cívica (*Bennett & Segerberg, 2013*).
- 4. **Desinformació i notícies falses:** Un dels principals desafiaments de les xarxes socials en la formació de la identitat política juvenil és la propagació de desinformació i *fake news*. A diferència dels mitjans tradicionals, les xarxes no compten amb mecanismes de verificació estrictes, fet que pot portar els joves a construir una identitat política basada en informació esbiaixada o incorrecta (*Guess et al., 2020*). Això pot reforçar actituds extremistes i dificultar el diàleg democràtic.
- 5. **Influència dels creadors de contingut:** A més dels mitjans tradicionals i polítics convencionals, els joves consumeixen informació política a través d'*influencers* i creadors de contingut. Figures com youtubers, streamers, i activistes digitals tenen un gran impacte en la socialització política juvenil, ja que presenten informació de manera atractiva i propera. Això pot ser positiu per a la diversificació de veus en el debat públic, però també pot fomentar narratives populistes o desinformació si no es contrasta adequadament.

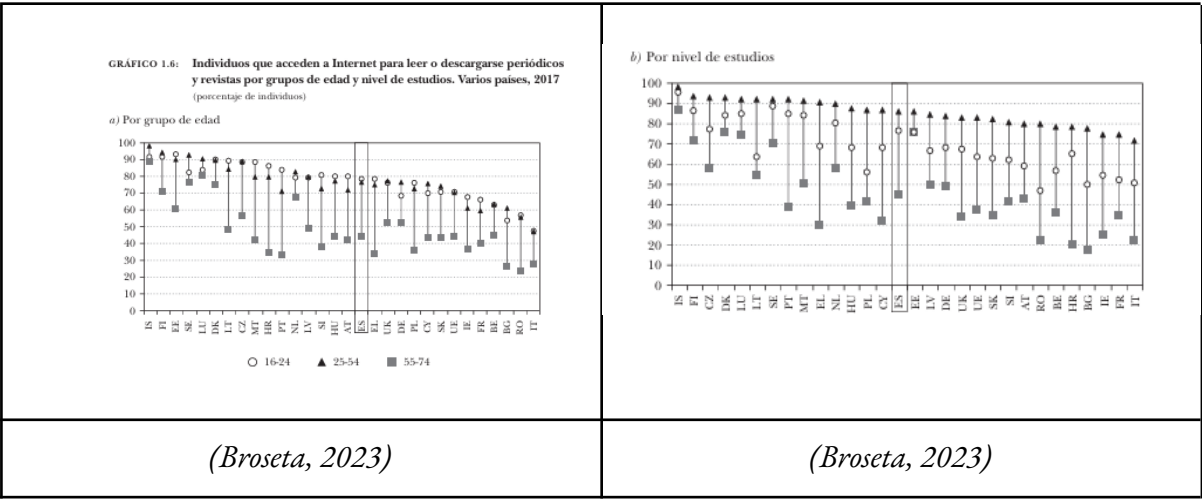
Comparació entre mitjans tradicionals i xarxes socials:

Característica	Mitjans Tradicionals	Xarxes socials
Rigor Periodístic	Alta (control editorial)	Baixa (ús indiscriminat)
Exposició a perspectives diverses	Moderada-Alta	Baixa (cambres d'eco)
Format de la informació	Anàlisi profunda	Continguts curts i visuals

Impacte en la polarització	Relativament baix	Elevat (radicalització per algoritmes)
Participació política	Indirecta (participació passiva)	Directa (activisme digital)

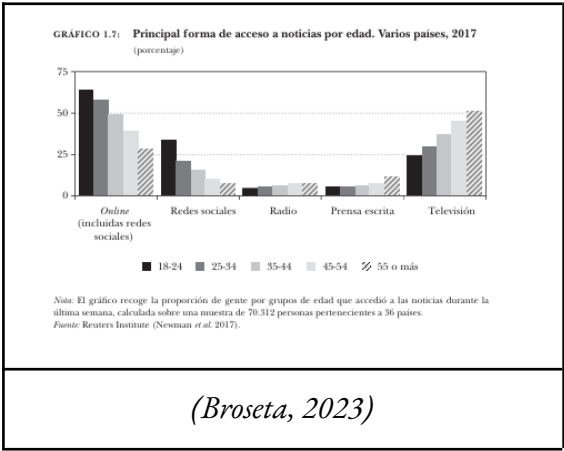
El canvi de paradigma en el consum d'informació política ha transformat la manera en què els joves construeixen la seva identitat política. Els mitjans tradicionals han ofert històricament una visió més contextualitzada i analítica de la política, mentre que les xarxes socials han donat pas a una dinàmica més immediata, personalitzada, i, sovint, polaritzada.

Aquest fenomen presenta tant avantatges com riscos. Si bé les xarxes socials han facilitat la mobilització política i l'accés a la informació, també han augmentat la fragmentació ideològica i la desinformació. Davant d'aquesta realitat, l'alfabetització mediàtica²¹ és clau per ajudar els joves a desenvolupar una consciència crítica sobre el seu consum informatiu. Aquest gràfic demostra la quantitat d'individus que accedeixen a internet per a informar-se, organitzats segons edat i nivell d'estudis:

²¹ Procés pel qual s'educa per a poder navegar per internet modern i prendre decisions informades i crítiques sobre el contingut que es consumeix (*Alfabetització Mediàtica, n.d.*)

I aquest les formes principals d'accés a notícies segons edat:

2.3.3 - Biaix de gènere en la identitat política dels joves

Les recerques actuals mostren un clar biaix de gènere en la construcció de la identitat política dels joves. En general, les dones joves tendeixen a posicionar-se més cap a idees liberals i recolzar valors igualitaris, mentre que els homes joves exhibeixen un creixent pes de valors tradicionalistes o d'extrema dreta. Per exemple, un estudi recent a 27 països de la UE detecta que en les eleccions europees del 2024 el suport d'extrema dreta entre homes joves va superar el 21%, enfront del 14% en dones de la mateixa edat (Milosav et al., 2025). Això reflecteix una bretxa de gènere amb impacte electoral, les dones sovint voten partits amb tendències més “antipatriarcal” mentre que els homes s'allunyen de les forces progressistes.

Aquest contrast apareix també en les actituds i prioritats socials. Diverses enquestes constaten que les dones joves es preocupen majoritàriament per temes com la violència de gènere, el benestar social, i la igualtat d'oportunitats, mentre que els homes joves són més proclius a centrar-se en valors “d'honor”, competència, i jerarquies tradicionals. Això respon a una teoria que va desenvolupar la psicòloga americana Carol Gilligan, que diferencia entre les ètiques de cura (més comunes entre dones), i les ètiques de virtut (més comunes entre homes). Ella explica que moltes dones posen com a punt central de les seves creences el benestar, la cura, i la igualtat, mentre que els homes continuen guiant-se per valors com l'honor, la justícia, etc. L'autora també sosté que sovint les ètiques de cura són menystingudes a la política, ja que hi ha tensions pels possibles desacords (Fundació Grífols, 2012). Argumenta que sovint són menystingudes les perspectives, pel fet que les estructures polítiques privilegien la lògica de la justícia abstracta per sobre de la cura concreta. En conjunt,

aquests perfils diferenciats alimenten la polarització: els valors feministes i progressistes sovint són abraçats per dones mentre una part creixent dels homes adopten discursos antiliberals o de rebuig a l'“hegemonia feminista” (*Off et al., 2022*).

En conseqüència, els homes manifesten sovint una hostilitat explícita envers el feminisme. Una investigació sobre actituds europees assenyala que els homes joves són els més propensos a percebre els avenços en els drets de les dones com una amenaça a les seves pròpies oportunitats. D'altra banda, enquestes com la de *King's College London* mostren que els homes són significativament menys positius que les dones respecte a l'impacte del feminisme i rebutgen conceptes com la “masculinitat tòxica”, donant més suport a figures públiques misògines com *Andrew Tate* (*King's College London, 2024*) (*Venkataramakrishnan & Squirrell, 2024*). Això reflecteix una divisió interioritzada, els homes joves tendeixen a defensar narratives de victimisme masculí i a desacreditar les reivindicacions igualitàries, fet que reforça una polarització ideològica entre sexes.

A més, entre els més joves es detecta una diferenciació en el tipus de compromís i participació. En general, les noies joves participen sovint en accions relacionades amb la comunitat o el voluntariat, mentre que alguns homes participen més en activitats informals o a través de xarxes (com fòrums en línia). Encara que les dades específiques sobre el vot juvenil per gènere a Europa són escasses, és conegut que la taxa de participació (i.e. intenció de votar) sol ser alta entre tots dos gèneres, el que varia és la preferència ideològica. L'important és que aquestes diferències de gènere en actituds polítiques contribueixen a polaritzar l'àmbit públic: ambdós grups perceben la realitat política segons narratives de gènere oposades, la qual cosa crea fractures persistents.

2.3.3.1 - La manosfera

Dins aquests biaixos de gènere han emergit subcultures juvenils en línia clarament masculines. El fenomen dels “incels”, homes joves que s'autodefineixen com a “cèlibes involuntaris”, exemplifica aquesta dinàmica. Segons un informe europeu sobre radicalització, els incels creuen estar “genèticament i socialment desavantatjats” a l'hora d'accedir a relacions amb dones, cosa que justifica la seva hostilitat envers les dones. En els fòrums digitals (e.g. Reddit o [incels.me](https://www.reddit.com/r/incels/)) i altres plataformes es comparteix la frustració i ira d'aquests nois per la suposada inferioritat física o social que experimenten. A partir d'aquí han elaborat tot un relat ideològic en què culpen el feminisme i la “matriu ginecèntrica” de la societat pels seus suposats fracassos sentimentals.

Aquestes comunitats no existeixen aïlladament, sinó que formen part de la mansfèra global, una amalgama de grups misògins que inclou els “pick-up artists” (PUA o artistes de la seducció en català), moviments com el de “men’s rights” o “MGTOW” (men going their own way), tots lligats per discursos de superioritat masculina (*European Commission et al., 2021*). En conjunt, promouen la idea que els drets de les dones perjudiquen els homes i animen a rebutjar qualsevol moviment feminista. Per exemple, els pick-up artists venen cursos i guies de seducció (normalment per YouTube o tiktok) que consideren “científics” però reproduïxen estereotips sexistes o denuncien falsament les discriminacions legals que pateixen els homes en situacions com divorcis.

La violència i el sexisme digital també són manifestacions clares d’aquest biaix de gènere. Un estudi global de *Plan International* (2020) va revelar que un 75% de les noies joves han patit alguna vegada experiències negatives a internet com comentaris ofensius, amenaçadors, o sexuals no desitjats. D’aquestes, el 19% va abandonar debats en línia després de rebre insults sexistes i el 12% va tancar completament el compte on s’havia produït l’abús (*For International Women’s Day 2024: / Sexism Online - Not a Trivial Offense!, 2024*). Aquesta estratègia de silenciament té conseqüències polítiques, quan les dones abandonen l’espai públic virtual, el diàleg queda dominat per missatges d’odi misògins. Així, els populistes d’extrema dreta saben com usar aquest espai i buscar aliats amb eslògans misògins, reduint encara més la diversitat d’opinions a les xarxes socials. El baròmetre “joventut i gènere” fet pel centre Reina Sofia va trobar que a Espanya 1 de cada 5 homes d’entre 13 i 22 anys defensaven que la violència de gènere no existia o es tractava d’un invent ideològic. Dels enquestats que van respondre això, tots van dir que consumien contingut d’aquest caire.

2.3.3.2 - Difusió i estratègies de captació

Aquestes ideologies s’estenen principalment per mitjans digitals molt freqüentats per adolescents. Un estudi del grup *ISD Global* mostra que consells misògins sobre relacions a tiktok poden acumular milions de reproduccions i que l’algoritme de YouTube sovint encamina nois joves cap a continguts extremistes amb tons sexistes (*Venkataramakrishnan & Squirrell, 2024*). Laura Bates, al seu llibre anomenat “*New age of sexism: how the AI revolution is reinventing misogyny*”, explica que quan un usuari es crea un compte nou a Tiktok i marca la casella de sexe com a home, l’algoritme triga només 27 minuts a promoure i mostrar contingut extremista i misogin (*Bates, 2025*). També es documenta que plataformes com Discord i Telegram allotgen grups i xats d’incels on es reforcen narratives d’odi. A més, cada cop més emergeixen influencers masculins que exerceixen com a captadors ideològics. Per exemple, com bé he esmentat amb anterioritat el lluitador retirat Andrew Tate es va fer famós a Instagram, amb prop de mig milió de subscriptors,

promovent missatges de dominació masculina i descrivint a dones com “intrínsecament mandroses”. També ha fet comentaris tan subtils com dir que tot i ell tenir prop de quaranta anys, prefereix les noies d'entre 16 i 19 perquè encara no estan massa utilitzades o els hi ha menjat el cervell el “virus woke”. Més tard, Tate va ser detingut i jutjat per càrrecs de tràfic de persones, menors i de violació.

Totes aquestes estratègies, discursos pseudocientífics, apologia de la violència, selecció algorítmica, i figures carismàtiques en línia, serveixen per atraure nois adolescents que encara no han construït la seva personalitat o masculinitat, i reforçar la seva ideologia masclista. Especialment, apunten a homes que senten que estan desavantatjats econòmicament o socialment, se'ls convenç que els seus problemes són culpa del feminisme i dels canvis culturals, i així busquen solucions radicals.

2.3.3.3 - Identitats radicalitzades

El resultat final és una divisió política cada cop més marcada entre joves segons el gènere. L'anàlisi de *Milosav et al. (2025)* conclou que la bretxa de gènere cap a l'extrema dreta és un fenomen generacional amb abast europeu, i augura que es pot engrandir en el futur, el suport d'homes a partits d'extrema dreta supera de llarg el de les dones, i aquest pot augmentar encara més. A més, molts joves se senten culturalment desplaçats i són susceptibles a missatges ultranacionalistes que ofereixen tornar a un ordre patriarcal. Aquesta polarització per gènere enforteix identitats polítiques radicalitzades: “patriarcat reconfortant” contra “idealisme progressista” esdevé un eix de fractura social entre el jovent. En resum, els biaixos de gènere afecten profundament l'educació política dels joves, condicionen el tipus d'identitat ideològica que es forma i reforcen la separació política entre nois i noies joves.

En els següents gràfics extrets de l'*Observatori català de la Joventut (2024)* i de *Milosav et al. (2025)* demostren això:

Estat de la joventut 2023

Gràfic 58. Posició mitjana en l'eix ideològic segons el sexe. Població de 18 a 29 anys. Catalunya, 2014-2023. Mitjana

Any	Mitjana	Homes	Dones
2014	3,6	3,6	3,4
2015	3,5	3,5	3,4
2016	3,5	3,5	3,5
2017	3,8	3,8	3,6
2018	3,7	3,7	3,6
2019	3,4	3,7	3,0
2020	3,7	3,9	3,5
2021	3,9	4,1	3,7
2022	3,9	4,1	3,7
2023	3,9	4,4	3,5

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Baròmetre d'Opinió Política, recollides en el Sistema d'Indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

Estat de la joventut 2023

Gràfic 59. Es considera molt o bastant feminista segons el grup d'edat. Població de 18 a 99 anys. Catalunya, 2005-2023. Percentatge

Grup d'edat	2005 (%)	2023 (%)
Més de 29 anys	70,7	73,9
De 18 a 29 anys	77,8	70,3
Sexe (Jovent)		
Dones	77,8	70,3
Homes	70,3	77,1
Grup d'edat Jovent		
De 25 a 29 anys	77,1	71,6
De 18 a 24 anys	71,6	77,1

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Baròmetre d'Opinió Política, recollides en el Sistema d'Indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

(Observatori català de la Joventut, 2024)

Figure 1. Gender gap in Voting for the Far Right Party by Age Cohorts in 2024.

Age Cohort	Men (%)	Women (%)
16-29	21.3%	13.9%
30-64	21.5%	18.2%
65+	21.4%	17.7%

(Milosav et al., 2025)

Figure 3. Probability to Vote for Populist Right Wing Party.

Election Year	Men - 16-29	Men - 30-64	Men - 65+	Women - 16-29	Women - 30-64	Women - 65+
1990	2.4	2.3	2.2	2.3	2.2	2.1
1995	2.8	2.4	2.3	2.4	2.3	2.2
2000	3.2	2.8	2.6	2.8	2.6	2.5
2005	3.4	3.2	2.9	3.1	2.9	2.8
2010	2.9	2.7	2.5	2.7	2.5	2.4
2015	2.9	2.8	2.6	2.8	2.6	2.5
2020	3.3	3.1	2.8	3.0	2.8	2.7
2025	4.1	3.4	2.8	3.2	3.0	2.9

(Milosav et al., 2025)

2.4— Factors que contribueixen

L'augment de la polarització política entre els joves no és un fenomen aïllat, sinó un reflex dels canvis que hi ha hagut en tots els àmbits del nostre dia a dia. Entendre les causes que l'impulsen implica analitzar tant les condicions del seu entorn com els processos personals que viuen durant aquesta etapa de la vida.

2.4.1— Factors socials

Els factors socials són una peça fonamental de la creació de la identitat política d'un jove. El sistema educatiu, com a agent socialitzador primari, juga un paper decisiu en la formació d'actituds polítiques.

L'informe PISA (Programme for International Student Assessment) de l'OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development), en el seu apartat sobre competència global, destaca la necessitat que les escoles fomentin l'empatia, la col·laboració, i la capacitat per avaluar críticament punts de vista divergents. Aquestes habilitats són clau per evitar la formació de posicionaments inflexibles i hostils cap a la diferència ideològica. (OECD, 2022)

Tanmateix, el currículum educatiu a Catalunya i Espanya no sempre prioritza l'ensenyament del pensament crític ni l'alfabetització mediàtica. La *fundació Bofill* (2022) adverteix que el sistema educatiu sovint no prepara l'alumnat per a la lectura crítica de la informació política, deixant els joves més exposats a discursos simplificats o manipuladors, especialment a les xarxes socials. A més, l'estandardització de l'aprenentatge i les proves de rendiment poden dificultar el desenvolupament de reflexions personals complexes i matisades sobre la realitat sociopolítica.

Un altre element destacable és l'impacte de les desigualtats socioeconòmiques. La precarietat laboral, l'accés desigual a l'habitatge, o la manca d'expectatives de futur poden generar frustració i desafecció institucional. Els discursos populistes poden explotar aquesta frustració, usant arguments simplistes i culpables concrets per a problemes estructurals. Aquesta percepció d'injustícia i abandonament institucional és un factor clau que pot empènyer la joventut cap a posicions ideològiques més extremes, tant a l'esquerra com a la dreta.

Finalment, cal tenir en compte també el rol que tenen els líders carismàtics i populistes en la polarització dels discursos juvenils. El populisme, tal com l'entenen *Cas Mudde* i *Cristóbal Rovira Kaltwasser* al seu llibre "*Populism: A very short introduction*" (2017), es basa en l'oposició entre "el poble pur" i "l'elit corrupta", i sol emprar una retòrica emocional, simple, i directa. Aquesta retòrica encaixa amb una generació acostumada a missatges visuals i immediats, i pot ser especialment eficaç per activar relacions ràpides, sovint maniquees (dualistes), davant la realitat política.

2.4.2— Factors psicològics

En l'àmbit psicològic, la polarització es veu afavorida per diversos processos interns propis del desenvolupament adolescent i juvenil. L'etapa adolescent es caracteritza per una recerca intensa d'identitat, en què la necessitat de pertànyer a un grup social pren una gran importància. Els joves tendeixen a definir-se a través dels grups als quals pertanyen, així generant distància o desconfiança envers els grups aliens. Això explica la facilitat amb què els joves poden assumir postures ideològiques rígides o excloents, especialment quan aquestes ofereixen una sensació de cohesió i seguretat.

En aquest context, els biaixos cognitius juguen un paper central. El biaix de confirmació porta les persones a buscar informació que reafirmi les seves creences prèvies, evitant dades que les contradiguin. Això es tradueix en una visió selectiva i parcial de la realitat. A més, el pensament binari, dicotòmic, o maniqueu, com ja he esmentat abans, reforça aquesta visió, facilitant la identificació d'un "altre" al qual oposar-se.

Un altre fenomen psicològic rellevant és l'hiperindividualisme, descrit per *Zygmunt Bauman* al seu llibre "*La societat Individualitzada*" (2001), com una característica pròpia comuna de les societats modernes. En aquest context, el *jo* adquireix una centralitat absoluta, sovint per damunt del bé comú o els projectes col·lectius. Això pot derivar en una actitud de desconnexió emocional envers altres grups socials, i una desafecció respecte a ideologies basades en la cooperació o la solidaritat.

Finalment, cal assenyalar el component emocional associat a la radicalització. La frustració, por, i incertesa poden fer que els joves se sentin atrets per propostes ideològiques extremes que prometen solucions clares i immediates. Aquestes emocions, si no són gestionades a través de l'educació emocional i el pensament crític, poden esdevenir un entorn perfecte per a la polarització.

2.4.3— Factors tecnològics

El context tecnològic d'avui en dia és probablement, un dels elements més importants en l'acceleració i intensificació de la polarització entre els joves. Les xarxes socials, com bé he comentat amb anterioritat, s'han convertit en l'espai principal d'informació i debat polític per a gran part del jovent. No obstant això, aquests espais no són neutres: els algoritmes de les plataformes com TikTok, Instagram, o Twitter (X) estan dissenyats per a maximitzar la retenció d'informació, i per

tant afavoreixen continguts que provoquen reaccions emocionals fortes, sovint relacionades amb la indignació o l'odi (*Parisier, 2011*).

Aquest funcionament genera les anomenades “cambres d'eco”, en què els joves són exposats gairebé exclusivament a idees similars a les seves, fet que pot reforçar postures extremes i reduir la capacitat d'empatia envers ideologies contràries. Aquest fenomen s'agreuja quan es combina amb la desinformació o la circulació de “fake news”. Però no només els joves cauen en aquest fenomen, un estudi fet el 2017 per la Universitat Complutense de Madrid a 2008 individus majors de 16 anys mostra que només el 14% de la població és capaç de discernir notícies falses, davant d'un 60% que afirma poder detectar-les, però a la pràctica també és víctima d'aquestes. Segons l'informe de la fundació BBVA l'any 2023, un gran percentatge de joves admet no comprovar mai si la informació que veu a xarxes és fiable.

D'altra banda, el format ràpid i visual de les xarxes afavoreix missatges curts i simples, però també debat poc rigorós. Sovint es recorre a l'atac personal o al menyspreu, en comptes de discutir idees. Això contribueix a un ambient polaritzat i hostil, on no és gens fàcil dialogar.

També cal tenir present que la saturació d'informació pot fer que alguns joves se sentin desmotivats o confusos, mentre que altres es radicalitzen encara més. Així, el context digital pot potenciar tant l'activisme extrem com el rebuig total a la política.

2.5— El rol de l'educació

L'educació té un doble potencial: pot atenuar la polarització o, al contrari, contribuir-hi si falla en la seva missió. D'acord amb la llei orgànica d'educació vigent, l'escola ha de ser el mitjà per a transmetre i renovar valors compartits i fomentar la convivència democràtica i el respecte a les diferències individuals. (*Llei orgànica 3/2020 del 29 de desembre, 2020*). En altres paraules, un objectiu fonamental de l'educació és reforçar la cohesió social. Tanmateix, la polarització continua creixent exponencialment, la qual cosa contradiu directament els objectius dels centres educatius. Així doncs, els centres educatius també es converteixen en escenaris de lluita contra la polarització.

En teoria, l'educació formal hauria de fomentar la participació cívica i el pensament crític. Per exemple, he volgut destacar projectes com el *Projecte de Convivència de la Generalitat*, més específicament el seu “*Manual d'abordatge a extremismisme violents*”, que busca preparar els docents per gestionar constructivament els conflictes i promoure el discurs i el debat a les aules. La

formació i sensibilització dels mestres és clau. Segons el “*Manual d’abordatge a extremismes violents*”, els docents han de disposar d’eines per intervenir ràpidament davant qualsevol comentari xenòfob, racista, o sexista a l’aula, atès que com diu el manual, el primer pas per prevenir els extremismes violents és abordar el discurs d’odi a les aules.

En aquest sentit, la Generalitat insisteix que la formació contínua és indispensable per a detectar fins i tot formes subtils de discurs d’odi abans que aquest es consolidi dins el centre. Entre les estratègies preventives recomanades per la Generalitat trobem: ensenyar la resolució positiva de conflictes, introduir metodologies cooperatives que fomentin el respecte mutu, i ensenyar als alumnes a interpretar críticament imatges, pràctiques, i discursos (és a dir, alfabetització mediàtica).

Més enllà de l’aula, les entitats juvenils i educació en el lleure també tenen un rol educador. Molts programes de lleure es proposen explícitament “educar bons ciutadans compromesos amb el món que els envolta i cívics” (*González i Balletbó et al., 2007*). Aquests espais d’educació no formals poden reforçar valors de cooperació i implicació comunitària que complementen l’educació formal. D’aquesta manera, es construeix un sentiment de pertinença a la societat, la qual contribueix a integrar-los positivament en la vida social i política que els espera quan siguin adults.

En resum, una educació robusta (amb continguts cívics sòlids, professors formats, i pràctiques inclusives) pot mitigar la polarització juvenil. Però si l’escola no resol adequadament els reptes actuals, podria fins i tot reforçar-les tensions preexistents. Per exemple, un model educatiu percebut com massa autoritari o llunyà a la realitat dels joves pot generar rebuig. També, en absència d’alfabetització mediàtica, els joves poden quedar a mercè de missatges polaritzants.

2.5.1— Oposició per obligació

Aquesta hipòtesi parteix de la idea que molts adolescents tendeixen a rebel·lar-se davant l’autoritat. Quan els joves perceben l’escola com autoritària o avorrida, poden reaccionar prenent posicions contràries per defensar la seva autonomia. L’escola moderna sovint prioritza inculcar obediència més que pensament crític. Això significa que un alumne que senti que la seva llibertat és coartada a l’escola pot oposar-se a tot pel que l’escola advoca.

Quan els alumnes se senten oprimits, reafirmen la seva independència oposant-se a les idees que se senten forçats a prendre. Aquesta dinàmica pot traslladar-se a la polarització: joves que rebutgen l'escola com a institució (o el pensament dominant en ella) solen donar suport a opcions “antiestablishment”²². Per exemple, poden vincular-se a moviments contraris al sistema educatiu, siguin socials o culturals, i adoptar discursos populistes o radicals que prometen trencar amb l'ordre establert. Així, la suposada “oposició obligada” a l'autoritat escolar sovint queda reflectida en preferències polítiques de rebel·lia, tant d'esquerra com de dreta, que o bé esquiven o bé reforcen l'estatu quo.

Es poden trobar exemples clars dels dos casos: un estudiant d'una escola concertada o privada, més aviat tradicional, catòlica o cristiana, pot tendir a rebel·lar-se i acabar rebutjant la religió i els valors els quals la institució en qüestió defensa. En canvi, un estudiant d'una escola pública, on s'intenten reforçar idees d'igualtat i respecte, llibertat d'expressió i d'opinió sol rebel·lar-se en sentit contrari, cap a discursos que critiquen els valors que li han sigut inculcats.

2.5.2— Correlació entre resultats acadèmics i rigidesa ideològica

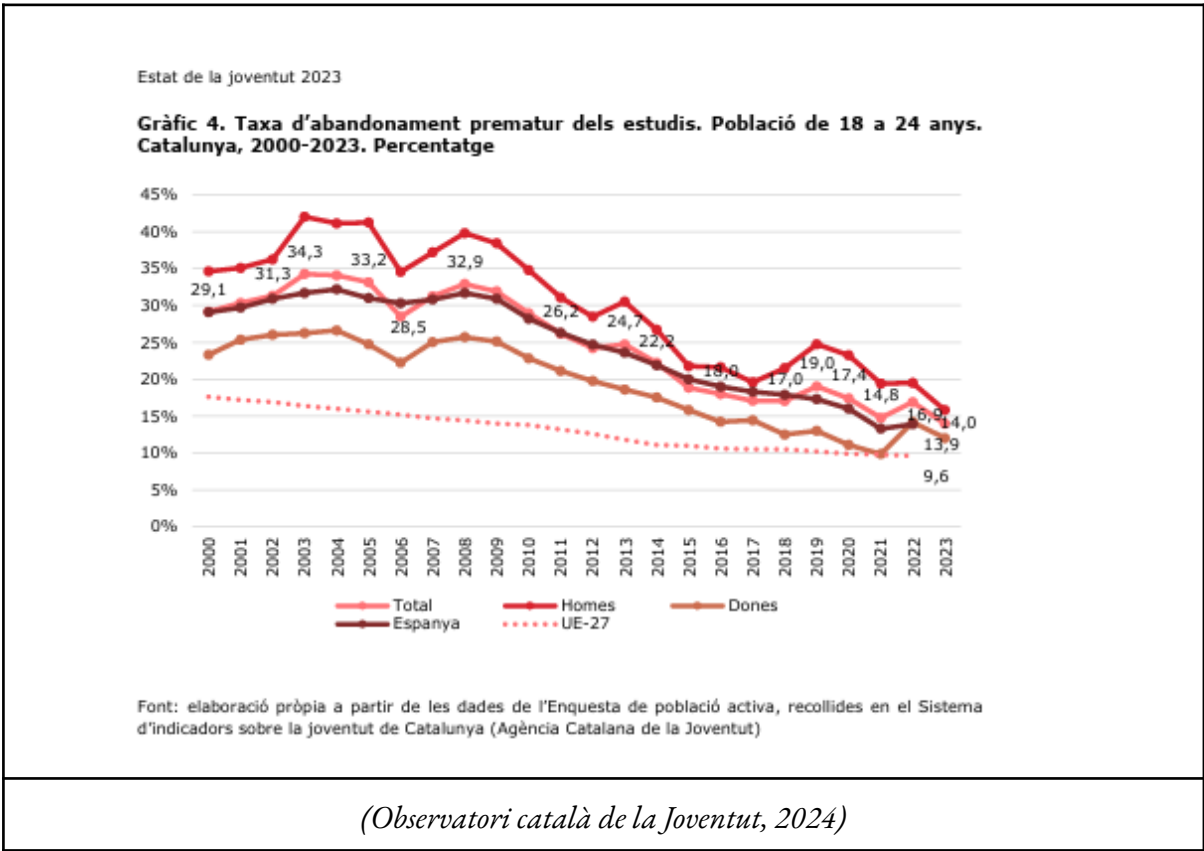
Les capacitats cognitives i acadèmiques influeixen en la manera de pensar. Una recerca recent de la Universitat de Ghent (*Van Hiel et al., 2024*) ha trobat que els adolescents amb nivells més baixos de capacitat intel·lectual i habilitats emocionals són més propensos a adoptar actituds autoritàries, tant d'esquerra com de dreta. En altres paraules, un menor rendiment o menors habilitats cognitives tendeix a associar-se amb una intransigència ideològica major. Aquest estudi també qüestiona la idea que les creences polítiques apareguin només a l'edat adulta; de fet, argumenta que ja en la infància sorgeixen formes precoces de creences ideològiques.

Per tant, les dificultats acadèmiques poden deixar rastre en la rigidesa mental dels joves. Els alumnes amb èxit escolar acostumen a tenir més eines per raonar de manera abstracta, comparar informació, i flexibilitzar els seus punts de vista. En canvi, els que obtenen pitjors resultats (que sovint reflecteixen un menor suport escolar i un entorn familiar menys favorable) poden cercar respostes simples i categoritzar el món d'una manera molt més dicotòmica. Així, estadísticament es demostra que l'educació superior acostuma a relacionar-se amb opinions més tolerants, mentre que un baix nivell escolar s'associa amb més visions extremes o inflexibles. En l'àmbit pràctic, això suggereix que

²² Traduït al català com “antisistema”, descriu aquelles creences que van en sentit contrari de les convencions socials (*Anti-Establishment - Wikipedia, n.d.*)

reforçar el suport acadèmic i fomentar la comprensió de la informació pot reduir la rigidesa ideològica present als joves.

La taxa d'abandonament escolar prematur s'ha reduït en la meitat des d'inicis del segle XXI, així que no podem relacionar aquesta dada amb el creixement dels extremismes juvenils. Així i tot, és notable destacar que l'abandonament escolar prematur a Catalunya és superior a la de l'estat espanyol (més un 3%), i també de la mitjana europea (un 7%). També hi ha un biaix de gènere, les dones tenen una taxa del 15,8%, mentre que els homes només un 12%.

2.5.3— Susceptibilitat a la retòrica populista

L'educació (o la seva falta) determina en gran manera la capacitat dels joves per a distingir discursos complexos de simplificacions populistes. En el món actual, molts adolescents reben informació principalment a través de xarxes socials. De fet, els missatges populistes que arriben als joves solen presentar solucions simples a problemes complexos (Noack & Eckstein, 2023). Aquest estil comunicatiu, antielitista, emocional, i reduccionista, pot seduir als joves que manquen de prou

alfabetització política o mediàtica. Per exemple, una enquesta alemanya recent demostra que gairebé un 24% dels joves de 12 a 25 anys es declarava “obert a idees populistes”, i que als Estats Units, un 25% deien que la democràcia no era un bon sistema polític i que preferien un “líder fort” (*Jungkunz & Weiss, 2024*).

A més, la recerca destaca que l'adolescència és un moment de gran vulnerabilitat a aquests missatges. L'entorn immediat (família, escola, amics) juga un paper clau en la quantitat en què els joves es deixen influenciar per una retòrica simplista. Així, si l'educació no dota als joves de pensament crític i coneixement democràtic, ells tendeixen a deixar-se seduir per discursos populistes. Per això són tan importants les matèries com política ciutadania i dret, ètica, valors, problemàtiques socials, i altres projectes educatius que afavoreixin el debat raonat, la comparació i contrastació d'informació i la reflexió sobre diversos punts de vista. En definitiva, com assenyalen els experts, formar amb rigor els estudiants és la millor protecció contra la retòrica simplista, sensacionalista, i polaritzadora.

2.6 – Qüestions filosòfiques

2.6.1— És la rebel·lió un tret intrínsec en el comportament humà?

La naturalesa de la rebel·lió és un tema recurrent en la filosofia social. Molts autors han plantejat que l'impuls de revolta apareix inherent a l'ésser humà, mentre que d'altres el consideren fruit de circumstàncies externes (opressions, desigualtats, etc.) Albert Camus sosté que la rebel·lió forma part intrínseca de la condició humana. En *L'home rebel* (1951) Camus afirma que “l'acte de rebel·lió assumeix l'estatut d'un datum primari de l'experiència humana” (*Aronson, 2011*), i sintetitza aquesta idea amb la màxima “I revolt, therefore we are” (jo em rebel·lo, per tant, som). Amb aquesta frase vol emfatitzar que l'acció de rebel·lar-se no és només una reacció egoista sinó que crea vincles de solidaritat i dignitat compartida; la rebel·lió posa de manifest principis universals (llibertat, justícia) que l'individu reclama en nom de tots.

Per la seva banda, Sigmund Freud interpreta les tensions internes de l'home com a origen de la tendència a rebel·lar-se. A *El malestar en la cultura* (1930) Freud descriu el conflicte irreconciliable entre les *pulsions* humanes (agressives i sexuals), i les restriccions imposades per la civilització (*Ponce, 2018*). La societat, segons Freud, actua om una “barrera als impulsos violents i sexuals determinats naturalment”. Des d'aquesta perspectiva, l'home porta gravat a la seva naturalesa impulsos disruptius que la cultura reprimeix. Quan aquestes pulsions es reprimeixen massa fortament,

l'individu experimenta malestar i tendeix a rebel·lar-se contra les normes. Així, Freud suggereix implícitament que una predisposició a la rebel·lió podria ser innata: la tensió entre pulsions naturals i normes socials és constitutiva de l'experiència humana, de manera que la reacció rebel és gairebé inevitable quan es percep una injustícia.

Els contractes socials clàssics també atribueixen un lloc a la rebel·lió en la naturalesa humana. John Locke, al *Segon tractat sobre el govern civil*, parteix de la igualtat i llibertat naturals de l'home, però admet que els individus cediran part de la seva llibertat a un govern capaç de protegir els drets fonamentals. Si el govern viola aquest pacte, Locke afirma que sorgeix un “estat de guerra” amb el poble: el sobirà que fa servir la força “sense autoritat” envaeix la confiança ciutadana, i aleshores “la gent té dret a restituir-lo [el govern] per la força” (*Laslett, n.d.*). En paraules de Locke, el poble pot rebel·lar-se legítimament contra la tirania perquè té un dret natural a preservar els seus drets; aquest dret, doncs, encaixa en la naturalesa humana com un contrapès al poder abusiu. Similarment, Rousseau observava que tot i que “l'home neix lliure”, en la pràctica sovint es troba encadenat per institucions injustes, fet que justifica, segons ell, la insurrecció popular.

Diverses tradicions filosòfiques contemporànies reforcen la idea de la rebel·lió intrínseca. L'existencialisme, per exemple, veu en la revolta una formació de la llibertat i l'autenticitat de l'individu: enfront de l'absurd o l'autoritarisme, l'home es defineix a si mateix per la seva capacitat de dir no. L'anarquisme filosòfic (e.g. Bakunin, Goldman) veu la rebel·lió com a expressió radical del desig de l'autodeterminació contra tota forma d'autoritat. També es parla del conflicte com a principi constitutiu de la realitat social: Hegel i Marx consideraven que la lluita (sigui dialèctica o de classes) impulsa la història i revela tensions inherents a tota societat. En conjunt, la majoria dels pensadors conclouen que la rebel·lió no és un defecte anecdòtic sinó un reflex de tensions profundes. Per dir-ho breument, tal com ho anota Camus, l'home es rebel·la perquè no pot suportar indefinidament la violació dels seus valors fonamentals; similars tensions inconscients descriu Freud amb la cultura com a “barrera”. Així, doncs, la rebel·lió apareix en molts marcs filosòfics com un tret gairebé inevitable del comportament humà, un mecanisme de preservació i afirmació de la dignitat quan s'amenaça la llibertat o la justícia.

En el marc de la polarització, la rebel·lió adquireix un paper central com a motor i, alhora, conseqüència del fenomen. Si tal com sosté Camus, rebel·lar-se és una resposta intrínseca davant la vulneració de valors fonamentals, no resulta estrany que en un context en què els joves perceben greus fractures socials (i.e. desigualtats econòmiques, crisi climàtica, retrocessos democràtics) sorgeixin posicionaments cada vegada més radicals. Les pulsions disruptives que Freud descrivia, latents en tot individu, troben avui canals d'expressió immediata en xarxes socials que amplifiquen

el malestar i la indignació, transformant la protesta en identitat política. Així, a rebel·lió, que en Locke i Rousseau apareix com un dret natural contra l'abús de poder, es reinterpreta en les generacions més joves com una exigència de coherència moral: ja no n'hi ha prou amb reformar; cal, per a molts, subvertir completament el sistema. Aquest impuls, però, es veu alimentat per la dinàmica polaritzadora: quan la rebel·lió es converteix en signe de pertinença a un bàndol, el diàleg queda substituït per la confrontació constant, i la tensió natural entre valors i institucions es transforma en una fractura política persistent dins la joventut.

2.6.2 - El conflicte ideològic és un signe de salut democràtica o un símptoma de decadència?

El conflicte ideològic és un d'aquells fenòmens que incomoden i fascinen a parts iguals. Des de les primeres reflexions polítiques fins als debats contemporanis, hi ha qui el defensa com una prova de vitalitat democràtica i que l'assenyala com un símptoma de decadència. En les democràcies liberals, la confrontació d'idees és gairebé un principi fundacional: John Stuart Mill, a *Sobre la llibertat*, insisteix que només a través de la “*completíssima llibertat de contradir i refutar la nostra opinió*” podem dotar de veritable allò que pensem (Mill, 2002). Sense aquest contrast, fins i tot les idees més nobles es veuen condemnades a l'estancament o, pitjor encara, a la deriva dogmàtica. Mill comparteix amb altres pensadors la metàfora del “mercat d'idees”: un espai obert on, per més estrafolàries que siguin algunes propostes, la veritat té l'oportunitat de demostrar la seva força davant l'error.

Tanmateix, ja Plató, segles abans, advertia contra el perill del pluralisme sense límits. A *La república*, descriu amb lucidesa el procés de degradació d'una democràcia quan les passions, la retòrica, i la manipulació demagògica prenen el lloc de la raó. En aquest escenari, el conflicte ideològic deixa de ser un mecanisme d'enriquiment col·lectiu per convertir-se en una batalla estèril que afebleix les institucions. El resultat és una ciutat desproveïda d'unitat moral, vulnerada per l'anarquia i, en última instància, predisposada a caure en mans d'una tirania.

La teoria política moderna, conscient d'aquest doble tall, ha buscat vies per reconciliar pluralisme i estabilitat. John Rawls, per exemple reconeix que tota societat democràtica està feta d'una pluralitat inevitable de “*visions del bé*”, però sosté que aquesta diversitat només és sostenible si es construeix sobre un consens en principis bàsics de justícia (Wenar, 2008). Dit d'una altra manera, cap doctrina

raonable hauria d'intentar imposar la seva visió per la força, i totes han d'acceptar uns mínims de llibertat, igualtat, i tolerància mútua.

Habermas, des de la seva perspectiva, va més ella: per a ell, la salut democràtica no es mesura per la victòria d'una sola ideologia, sinó per la capacitat que té el debat públic de transformar interessos, de refinar posicions, i de fer possible la convivència malgrat les diferències. No és el triomf d'una veritat absoluta el que legitima el poder, sinó el procés constant de diàleg raonat.

Ara bé, tant Rawls com Habermas admeten que hi ha un límit a partir del qual el conflicte deixa de ser constructiu. Quan la confrontació d'idees es torna acrítica, reduïda a eslògans repetits sense reflexió, o quan és alimentada per la propaganda i la desinformació, ja no tenim davant un signe de vitalitat democràtica, sinó un índex de malaltia institucional. Hannah Arendt advertia amb lucidesa que el menyspreu per la "*veritat fàtica*" té u efecte corrosiu sobre l'espai públic: a mesura que la realitat es desfigura i els fets són reemplaçats per relats fabricats, els ciutadans perden el sentit de la responsabilitat cap al món que comparteixen (*Fantauzzi, 2021*).

Aquest deteriorament no és només una qüestió teòrica. La història recent mostra que societats exposades a un conflicte ideològic constant, però mancat de fonament en la raó i el respecte mutu, tendeixen a polaritzar-se fins al punt de paraitzar l'acció col·lectiva. Les institucions es veuen bloquejades, els consensos bàsics es trenquen i el debat es degrada en un intercanvi d'acusacions.

Potser, doncs, la pregunta sobre si el conflicte ideològic és saludable o decadent no tingui una resposta única. Tot depèn de la qualitat del debat i de la voluntat de trobar punts de trobada. Les democràcies fortes són capaces de canalitzar la pluralitat cap a propostes constructives i pactes mínims que preservin la convivència. Democràcies febles, en canvi, es deixen arrossegar per una confrontació estèril que, a poc a poc, erosiona els valors sobre els quals es fonamenten. El conflicte, com la democràcia mateixa, requereix vigilància constant: no hi ha garantia que el que avui és un signe de salut no es converteixi demà en el seu contrari.

En aquest sentit, la polarització política ofereix un terreny especialment eloqüent. L'adolescència la joventut són etapes marcades per una recerca intensa d'identitat (*vegeu 2.3*), per l'afany de coherència i per la temptació d'abraçar veritats absolutes. Quan aquest impuls natural es troba amb un ecosistema informatiu saturat de missatges simplificats i carregats d'emoció el conflicte ideològic pot convertir-se en una espiral de radicalització. Però, ben canalitzat, aquest mateix fervor pot ser la força renovadora que manté viva la democràcia: una energia capaç de qüestionar inèrcies, exigir transparència, i de recordar a les generacions més veteranes que la política no és només gestió, sinó

també ideal. El repte, per tant, és aprendre a conduir aquesta potència juvenil cap a un debat que sigui exigent sense ser destructiu, apassionat però sense ser cec.

2.6.3 - L'objectivitat política és una obligació moral?

L'objectivitat política és un d'aquells ideals que, com l'horitzó, sembla retrocedir a mesura que ens hi acostem. En teoria, apel·la a la capacitat de basar les decisions públiques en drets verificables i raonaments imparcials, separats de passions o conveniències personals. Però és possible (o fins i tot desitjable) que qui exerceix el poder polític sigui completament objectiu? Max Weber ofereix una opinió interessant: per a ell, l'objectivitat en les ciències socials és un ideal regulador, un punt de referència que cal perseguir sense esperar-ne una realització plena (*Max Weber (Stanford Encyclopedia of Philosophy), 2007*). Ell distingeix entre l'ètica de la convicció (seguir principis de manera inflexible) i l'ètica de la responsabilitat (ponderar les conseqüències) (*Enderle, 2007*). És a dir, que per a ell, en la pràctica, cap decisió política està exempta de valors. Pretendre que un governant actuï amb neutralitat absoluta equival a ignorar que tota elecció implica prioritzar uns fins sobre uns altres.

Tanmateix, la impossibilitat de ser totalment objectiu no eximeix als polítics de ser fidels als fets. Hannah Arendt insistia que la claredat (entesa com a correspondència amb els fets) és fonamental per a la legitimitat política. Arendt destaca que en l'esfera pública, l'"atenció a la veritat fàtica" ha de tenir prioritat. En cas contrari, el debat democràtic es dissol en un intercanvi de ficcions que allibera els ciutadans de la responsabilitat sobre el món que comparteixen. A Veritat i Política, Arendt assenyala que el perill no és només la mentida puntual, sinó amagar la veritat sistemàticament, característica dels règims totalitaris. Per a Arendt, doncs, tot i que la política inclou interpretacions subjectives, hi ha una crida moral a preservar els fets reals.

A més, la tradició kantiana subratlla la veritat com a imperatiu moral universal. Immanuel Kant sostenia que la mentida és intrínsecament reprovable perquè viola la dignitat de la persona (que mereix ser tractada com a fi i no com a mitja) i destrueix la confiança pública. En una de les seves frases més cèlebres, Kant afirma que "per mitjà de la mentida l'home aniquila la seva pròpia dignitat com a home" (*Timmons, 2021*). En un món on tothom mentis, el llenguatge deixaria de tenir la funció de transmetre veritat. L'imperatiu categòric, per tant, obliga a dir la veritat fins i tot quan això resulti incòmode o desfavorable. Des d'aquesta perspectiva, la veracitat i l'objectivitat no són virtuts opcionals, sinó deures morals irrenunciables.

En conclusió, la majoria dels pensadors coincideix que, encara que la política involucri necessàriament valors i interessos, existeix un imperatiu ètic de fidelitat a la realitat. Segons Weber, la separació absoluta entre fet i valor és un ideal mai completament assumible (*Max Weber (Stanford Encyclopedia of Philosophy), 2007*); però, segons Kant i Arendt, vulnerar la veritat fàtica o mentir voluntàriament viola un deure moral fonamental. Per tant, es pot afirmar que, en tant que individus morals, els actors polítics tenen el deure de buscar l'objectivitat en les seves afirmacions públiques: ocultar deliberadament la veritat equivaldria a traïr la responsabilitat ètica que se'ls exigeix com a líders públics.

2.6.4 - Els principis polítics i ètics són universals o depenen dels temps i del lloc?

La qüestió sobre si els valors polítics i morals poden reclamar una validesa universal o només tenen sentit dins d'un context històric no és una abstracció llunyana, és un conflicte que apareix sempre que intentem jutjar o comprendre el món des d'una altra època o cultura. Hi ha dues visions principals: la que confia en la raó com a font de valors universals i la que reconeix en la història i la cultura la seva forma concreta i viva. D'una banda, el pensament il·lustrat va instaurar que hi ha certs principis morals (i.e. la dignitat humana, la llibertat, la igualtat davant la llei) que valen per a tothom, independentment del context. Per contra, el relativisme ètic i el comunitarisme modern han recordat que cap principi neix buit, tots s'encarnen en institucions, llenguatges, i tradicions particulars.

Michael Walzer, en *Spheres of Justice (1983)*, és una de les veus més lúcides d'aquesta segona línia de pensament. Contra la pretensió d'un únic model de justícia universal, Walzer defensa un pluralisme contextual: la societat està feta d'esferes (econòmiques, polítiques, culturals, religioses, etc.), cadascuna amb la seva pròpia lògica i criteri interns. La justícia, per tant, no pot reduir-se a un únic patró distributiu o moral, sinó que ha de respectar que els significats particulars dels béns dins de cada àmbit de la societat. El que és just en una economia pot no ser-ho en la cultura o la religió. Per això introdueix la noció d'“*igualtat complexa*”. Tractar d'iguals els iguals i com a desiguals els desiguals, és a dir, no tractar de manera igual situacions essencialment diferents. Walzer no rebutja l'existència de valors compartits, però sosté que només poden comprendre's plenament des de dins de les pràctiques socials que els donen forma (*Walzer, 1985*).

Per oposició, el pensament universalista, que troba en Kant la seva expressió més sistemàtica, afirma que la moral no pot dependre de cap context particular sense perdre la seva força. L'imperatiu

categòric exigeix que actuem només segons màximes que puguin valer com a llei universal (*Kant, 2013*). Mentir, matar, o utilitzar els altres com a mitjans mai no podria ser justificat per motius culturals o històrics. Aquesta mirada, d'arrel racionalista, busca una ètica que no s'esfondri en el relativisme ni en la justificació de pràctiques injustes sota el pretext de la tradició. El seu risc, tanmateix, és la rigidesa: ignorar que la moral, sense context, esdevé un exercici buit de concreció.

No obstant això, Walzer reconeix que poden existir principis “prima facie²³” amplis, però insisteix que la interpretació concreta d'aquests principis depèn de valors locals. Segons les seves paraules, cada “esfera” ha de governar els seus propis principis interns (*Walzer, 1985*).

En temps més recents s'ha intentat reconciliar ambdues postures, per exemple, la teoria dels drets humans, que promou certs valors universals, però sovint s'ha de matissar en contextos culturals. Pensadors com Jürgen Habermas i John Rawls han intentat reconciliar ambdues perspectives. Defensen normes polítiques fonamentals (llibertats bàsiques o igualtat jurídica) sobre les quals tothom pot entrar en consens, però admeten que les justes interpretacions d'aquests valors variaran segons històries polítiques concretes. El primer proposa una “ètica de discurs” en què la validesa moral sorgeix del consens entre tots els afectats per una norma en condicions de diàleg racional. El segon, amb la seva teoria de la justícia com a equitat, defensa uns principis universals, però admet que la seva aplicació concreta dependrà de cada societat democràtica. En ambdós casos, el que es busca és un universalisme flexible, principis generals que admetin traduccions segons el context i territori sense perdre la seva essència moral.

Aquest equilibri és fràgil. Quan es desdibuixa, apareixen dues patologies igualment perilloses. El dogmatisme moral, que pretén imposar valors universals sense atendre a les realitats històriques, corre el risc de convertir-se en imperialisme cultural. Però el relativisme extrem, que dissol tota norma en la pluralitat dels contextos, acaba legitimant qualsevol pràctica pel simple fet de ser tradicional. En aquests extrems, la filosofia política contemporània sembla optar per una postura intermèdia: reconèixer una base mínima de principis universals, però acceptar que el seu sentit i la seva realització depenen del context sociocultural de cada comunitat.

En definitiva, els principis polítics i ètics no poden ser totalment universals ni completament relatius. La seva vigència es troba en la tensió entre el que compartim com a éssers humans i el que ens distingeix com a societats concretes. Si la raó aspira a la universalitat, la cultura li recorda els seus

²³ Locució llatina, “a primera vista”

límits. Potser, com diria Walzer, el vertader repte no és decidir entre un pol i l'altre, sinó aprendre a traduir els valors comuns en llenguatges particulars sense traïr-ne l'esperit.

Els joves, especialment, es mouen entre valors globals i identitats locals que reclamen coneixement. Quan aquestes dues dimensions es perceben com a incompatibles, sorgeix el conflicte i el tancament sectari. Però si aconseguixen entendre la universalitat no com una imposició sinó com una invitació al diàleg, poden transformar el desacord en font de convivència. En aquest sentit, reflexionar sobre la universalitat dels principis ètics és també preguntar-se com fer que una generació sigui capaç de defensar conviccions sense convertir-les en dogmes.

2.6.5 - Com entenen la dreta i l'esquerra la natura humana?

La idea de la naturalesa humana s'erigeix en una de les qüestions més persistents i controvertides del pensament polític. En el fons, interroga que podem esperar de nosaltres mateixos, i, per tant, que podem esperar de la societat. Darrere de tota la teoria política o moral hi ha una antropologia implícita: una manera d'entendre que és, essencialment, un ésser humà. La dreta i l'esquerra no es diferencien només per programes o estratègies, sinó per la confiança o desconfiança que dipositen en aquesta condició humana.

La tradició conservadora tendeix a veure l'ésser humà amb una lucidesa desenganyada: fràgil, egoista, governat per passions i amb una capacitat limitada de cooperació. Des de Hobbes fins a Burke, i més endavant autors com Roger Scruton, aquesta visió assumeix que la llibertat sense ordre desemboca en desmesura. Hobbes descrivia la vida sense autoritat com una guerra de tots contra tots, i aquesta imatge, l'home com a llop per l'home, ha impregnat la consciència política conservadora moderna. El conservadorisme parteix d'aquesta sospita: que la llibertat humana, si no és contreta per institucions fortes, pot degenerar fàcilment en caos. D'aquí la seva defensa d'unes normes rígides, d'una moral compartida i, sovint, d'un poder central capaç de mantenir la cohesió (*Rooksby, 2010*).

Aquesta desconfiança no implica necessàriament cinisme, sinó un realisme sobre els límits humans. Friedrich Hayek advertia que el coneixement és dispers i fragmentari, i que cap sistema planificat pot substituir la saviesa acumulada per les pràctiques espontànies (*Hamilton, 2015*). Roger Scruton hi afegeix una dimensió més afectiva: recorda que la nostra empatia s'esgota a la distància, que la moral té un abast local, i que voler universalitzar-la massa sovint comporta l'erosió del que és

concret i proper (*Hamilton, 2015*). En aquest sentit, la dreta no idealitza l'home, sinó que el pren com és, i per això veu en la tradició i en l'autoritat no una opressió sinó una protecció davant el mateix excés.

Tanmateix, aquest diagnòstic és el punt d'arrencada, no pas el d'arribada, de la crítica progressista. L'esquerra no nega la fragilitat humana, però sosté que el comportament no és l'expressió d'una essència fixa, sinó el producte d'un context històric i social. Marx ja ho va dir d'una manera que encara ressona avui dia, deia que l'essència humana no és una abstracció inherent a l'individu aïllat, sinó que és el conjunt de les relacions socials. La naturalesa humana, doncs, no precedeix a la societat, sinó que en deriva. Si l'ésser humà sembla egoista en un sistema competitiu, és perquè les estructures el condueixen a actuar així; però aquestes estructures poden transformar-se.

Des d'aquesta òptica, la mateixa idea de la "naturalesa humana" pot ser enganyosa. Gramsci ja va advertir que *"no hi ha una naturalesa humana immutable, sinó una idea d'aquesta que canvia històricament"* (*Martin, 2023*). En lloc d'una essència biològica o moral, hi ha una plasticitat radical, l'ésser humà és un projecte obert, capaç de reinventar-se a mesura que canvien les seves condicions de vida. Per això l'esquerra, més que confiar en una bondat natural, aposta per la capacitat de transformació i millora. La història, segons aquesta lectura, no és un mirall de la nostra naturalesa, sinó el camp on la natura humana es fa i es desfà constantment.

Ara bé, si la dreta tem el caos i l'esquerra tem la resignació, és perquè totes dues reconeixen un mateix dilema: com conciliar llibertat i ordre. Els conservadors creuen que la llibertat només pot florir dins d'un marc d'institucions que la continguin; els progressistes, que l'ordre ha de ser fruit d'una cooperació, no d'una submissió imposada. El conflicte rau, per tant, en la confiança en la maduresa de la moral de l'individu. L'anarquista Saul Newman, per exemple, defensa que si els humans tenen inclinació natural a la cooperació, l'estat és redundant (*Newman, 2011*); però autors com Robert Paul Wolff, que comparteixen aquesta fe en l'autonomia, són criticats per partir d'una visió massa optimista de la racionalitat humana i de la seva capacitat d'autoregulació. Aquest diu que cap estat pot exigir obediència sense renunciar a la pròpia voluntat (*Baugh, 2010*).

El debat s'intensifica quan el context econòmic entra en joc. Mark Fisher, en la seva anàlisi del "realisme capitalista", denuncia que el capitalisme ha naturalitzat la seva pròpia antropologia: ens fa creure que la competència i el desig individualista són inevitables, que no hi ha alternativa (*Fisher, 2022*). Aquesta idea, que l'egoisme seria la traducció natural dels instints humans, ha estat un dels èxits més profunds del sistema, perquè transforma una estructura històrica en una fatalitat

ontològica. En canvi, pensar com Fisher és recordar que el desig, com la moral, pot ser reeducat, i que el que avui sembla natural pot semblar inhumà demà.

La cultura digital contemporània ofereix un laboratori d'aquestes tensions. Angela Nagle observa que l'auge de certs moviments reaccionaris en línia no només s'explica per ideologia, sinó per la recerca de comunitat i significat en un món percebut com a buit (*Tolentino, 2025*). Ella sosté que l'auge de l'extrema dreta es va produir com a reacció al “*creixent poder cultural de l'esquerra*” en entorns digitals, on “*una estranya avantguarda*” de joves es va unir per enfrontar-se a la “*seriositat i autocomplaença moral del que semblava un cansament del conformisme intel·lectual liberal*”. Això mostra que fins i tot el ressentiment o la provocació política poden entendre's com un desig de pertinença.

Així, el debat entre pessimisme conservador i optimisme progressista no és només un desacord sobre fets empírics, sinó sobre el que considerem possible. Els uns parteixen de la por (por del caos, de la desmesura, o la corrupció moral), mentre que els altres parteixen de l'esperança (plasticitat, reforma, la capacitat d'aprendre i transformar-se).

Potser, la naturalesa humana no és una substància immutable sinó una pregunta que cada època respon segons les seves pors i els seus somnis. Entre l'home-llop i l'home-solidari hi ha tot un espai de possibilitats que depenen tant del context com de la nostra imaginació moral. I és en aquest espai, on la filosofia política es converteix en una mena d'antropologia, una manera de posar a prova, una vegada i una altra, de què som realment capaços.

3— MARC PRÀCTIC

3.1 - Anàlisi qualitativa

3.1.1 – Introducció

El marc pràctic d'aquest treball té com a finalitat analitzar de manera qualitativa la percepció que els joves tenen sobre polarització, política, i la seva pròpia participació en ella. Partint del marc teòric que he elaborat prèviament, que defineix la polarització política com un procés d'accentuació de les diferències ideològiques fins a generar una fractura significativa entre grups socials, he dissenyat la recerca per a obtenir no només dades objectives sobre posicionaments polítics, sinó també matisos en els seus discursos, experiències personals i contextos socials que influeixen en la formació d'aquestes posicions.

L'elecció d'un enfocament qualitatiu respon a la necessitat de comprendre el fenomen des de la perspectiva subjectiva dels joves, cosa que permet accedir a dimensions del problema que difícilment podrien ser detectades mitjançant instruments quantitius. A més, la polarització no és només una qüestió de divergència d'opinions, sinó que implica percepcions de l'altre, construcció identitària i sovint, narratives afectives i emocionals. Aquestes dimensions, difícils de reduir a xifres, poden emergir amb claredat a través de tècniques com les entrevistes.

La mostra ha estat pensada per recollir diversitat geogràfica, ideològica i socioeconòmica, amb l'objectiu de tenir un recull de dades prou divers per identificar patrons i contrastos significatius. L'anàlisi no persegueix establir correlacions estadístiques representatives de tota la població juvenil, sinó identificar discursos, percepcions, i experiències que permetin entendre com es viu i es construeix la polarització política des d'aquesta franja generacional.

En aquest sentit, la finalitat última del marc pràctic és establir un pont entre la teoria i l'experiència real dels joves.

3.1.2 – Metodologia i variables

Per abordar l'objectiu d'aquesta recerca he optat per una anàlisi qualitativa, concretament basada en entrevistes semiestructurades. Aquest mètode permet tenir un fil de preguntes tot mantenint la flexibilitat necessària perquè la conversa no sigui tan formal o estricta respecte als temes a tractar. El propòsit és generar un diàleg que reveli no només opinions, sinó també el context, motivacions, els referents culturals i polítics de cada jove.

He seleccionat la mostra amb la finalitat de recollir opinions tan diverses com sigui possible. Ho he fet a partir de les següents característiques:

- Identitat de gènere
- Entorn sociocultural (rural, urbà (perifèria o centre))
- Posició ideològica (dretes, esquerres, apolítics)
- Participació (actius políticament, desvinculats, apolítics)
- Nivell educatiu
- Context socioeconòmic

La mostra prevista consta de 6 participants d'edats compreses entre els 16 i els 21 anys, contactats a través de xarxes socials, associacions juvenils, i entitats educatives. Aquesta mida de mostra permet assolir la saturació de discurs, és a dir, el punt en què les entrevistes deixen d'aportar informació nova rellevant.

Cada entrevista té una durada aproximada de 15 minuts. Abans de començar, cada participant signa un consentiment informat que garanteix la confidencialitat i l'anonimat i és informat de la finalitat de l'entrevista. Les converses són gravades amb el permís exprés de la persona entrevistada i posteriorment són transcrites literalment per assegurar la fidelitat de les dades.

Tot i que es tracta d'un estudi qualitatiu, he establert variables clau per estructurar i orientar l'anàlisi posterior:

1. **Percepció de la polarització política:** identificació, causes percebudes, i conseqüències
2. **Experiències personals amb la polarització:** contextos en què s'ha viscut o observat (àmbit familiar, escolar, xarxes, etc.)
3. **Fonts d'informació política:** canals utilitzats, credibilitat atribuïda, i influència percebuda
4. **Autoidentificació ideològica:** ubicació en l'espectre polític i percepció de distància respecte a altres posicions
5. **Impacte emocional:** sentiments associats al debat polític (frustració, ràbia, orgull, etc.)
6. **Participació cívica i política:** implicació en activitats o moviments, percepció de la utilitat de la participació

Aquestes variables m'han servit de guia per al procés de codificació, que permet agrupar les respostes i identificar patrons discursius que facilitin la interpretació dels resultats.

3.1.3 – Anàlisi de les dades

L'anàlisi l'he dut a terme seguint cadascuna de les fases d'una investigació qualitativa, amb l'objectiu de trobar patrons de discurs, actituds, i registres comunicatius en la manera com els joves parlen de política. El procés ha estat inductiu, és a dir, no s'han buscat confirmar hipòtesis prèvies sinó buscar categories dins les dades obtingudes. Per garantir la qualitat i la validesa de la recerca he combinat diverses metodologies reconegudes en el camp qualitatiu:

- **L'anàlisi temàtica de Braun i Clarke (2006):** proporciona una estructura clara en sis fases per identificar i definir temes rellevants.
- **La metodologia de Gioia et al. (2013):** permet organitzar les dades en tres nivells d'abstracció (conceptes de primer ordre, temes de segon ordre, i dimensions agregades).
- **Els criteris de qualitat de Flick (2018):** ajuda a codificar, trobar, i analitzar dades.

El procés l'he realitzat en etapes successives, cadascuna documentada i contrastada:

1. **Familiarització amb les dades:** vaig llegir i escoltar repetidament totes les transcripcions per a obtenir una visió més global de les entrevistes i començar a trobar elements recurrents. Durant aquesta fase vaig anotar observacions preliminars (memos analítics²⁴) sobre actituds, tons de veu, interrupcions, o altres que les paraules no poden evidenciar. També és important en aquesta fase els moments recurrents (per exemple mencions a la pandèmia, a Tiktok, o altres)
2. **Codificació oberta (línia a línia):** Assignació de codis breus que sintetitzen la idea principal en fragments rellevants (per exemple “desconfiança institucions”, “evitació del conflicte”, “identitat/llengua”, “apatia”, etc.)
3. **Construcció del codebook:** A partir dels codis inicials es va elaborar un diccionari de codis amb definicions operatives, exemples textuals, i criteris d'inclusió o exclusió.
4. **Axial Coding/agrupació:** Un cop completada la codificació vaig agrupar els codis en categories conceptuais (segons la metodologia Gioia, segon ordre). Per exemple, els codis

²⁴ Registre escrit on es documenten els pensaments, interpretacions, i reflexions sobre les dades recollides durant el procés d'investigació.

“tots roben” i “política com a espectacle” es van reunir sota la categoria “Desafecció institucional”.

5. **Temes generals:** Les categories de segon ordre es van reagrupar en temes principals, que construeixen el nivell més alt de l'abstracció pel que fa a anàlisi qualitativa. Aquests temes representen patrons recurrents en el discurs dels joves entrevistats i serviran com a base per a la interpretació dels resultats.

Per exemplificar el procés que he emprat, he seleccionat un fragment representatiu d'una de les entrevistes que he dut a terme. Cal advertir que aquest fragment s'ha inclòs únicament com a exemple metodològic per mostrar el procediment d'anàlisi qualitativa amb tots els seus passos, però no és representatiu del conjunt d'entrevistes realitzades, ja que entre els participants hi ha una gran diversitat d'opinions, intensitats ideològiques, experiències personals.

Fragment analitzat (*Entrevista 1, minuts 5:35-7:50*)

Leo: Penses que el govern hauria de vetar certes opinions o certs partits si tenen discursos d'odi

Entrevistat 2: Sí, completament. Crec que totes les opinions, des del meu punt de vista són vàlides, però deixen de ser vàlides quan faltes el respecte a una persona o a un col·lectiu. Crec que hi ha partits, com Vox, per exemple, que crec que tenen un discurs d'odi molt gran; i crec que s'hauria de vetar.

Leo: Però i això no reduiria la democràcia? Fins a quin punt ets lliure si controlen la informació que reps i qui decideix quins partits són legals i quins no?

Entrevistat 2: Jo crec, en aquest tema potser soc molt radical... Jo crec absolutament que totes les opinions són respectables si tals opinions respecten a les altres persones. Al final hi ha un punt que si el que arriben només són discursos que creen violència o conflicte... no aporten res bo

Entrevistat 1: Jo crec que si la teva opinió està danyant a literalment tots els col·lectius de gent menys l'home blanc cis no hauria de ser una opinió respectable. No he de respectar a qui no em respecta. I crec que els partits extremistes mengen el coco a molta gent fent veure que són els “bons”.

3.1.3.1 – Familiarització i codificació inicial

He identificat fragments significatius i els he assignat codis inicials de manera “*line by line*” (línia a línia)

FRAGMENT	CONTINGUT RELLEVANT	CODI INICIAL
F1	“Totes les opinions són vàlides fins que faltes al respecte”	Límits morals a la llibertat d’expressió
F2	“Els discursos d’odi s’haurien de vetar”	Justificació de la censura (motiu protector)
F3	“Controlar la informació pot reduir la democràcia”	Rebuig a la pèrdua de llibertat
F4	“si la teva opinió danya a tots els col·lectius menys a l’home cis blanc, no és respectable”	Concepció de la justícia i equitat
F5	“No tinc per què respectar a qui no em respecta”	Respecte recíproc
F6	“Vox menja el coco a la gent fent-se passar pels bons”	Desconfiança envers la manipulació política

3.1.3.2 – Creació del “codebook”

CODI	DEFINICIÓ	EXEMPLE TEXTUAL	INCLUSIÓ/EXCLUSIÓ
C1. Límits morals a la llibertat d'expressió	Defensa que la llibertat no pot justificar el menyspreu o la violència verbal	“Totes les opinions són vàlides fins que faltes al respecte”	Inclou reflexions sobre els límits ètics de la llibertat. Exclou crítiques polítiques sense referència moral
C2. Justificació de la censura	Justificació de restringir discursos per protegir col·lectius vulnerables	“Els discursos d'odi s'haurien de vetar”	Inclou demandes de prohibició o control de discursos d'odi. Exclou regulacions neutrals.
C3. Rebuig a la pèrdua de llibertat	Expressa preocupació per no poder tenir llibertat d'expressió	“Controlar la informació pot reduir la democràcia”	Inclou por a la censura institucional. Exclou referències morals sense qüestionar a llibertat.
C4. Concepció de justícia i equitat	Referència explícita als privilegis (home, cis, blanc)	“si la teva opinió danya a tots els col·lectius menys a l'home cis blanc, no és respectable”	Inclou discursos que visibilitzen desigualtats. Exclou crítiques infundades.
C5. Respecte Recíproc	Principi segons el qual el respecte ha de ser bidireccional.	“No tinc per què respectar a qui no em respecta”	Inclou moral simètrica.
C6. Desconfiança envers la manipulació política	Percepció de la propaganda	“Vox menja el coco a la gent fent-se passar pels bons”	Inclou sospita d'estratègies discursives enganyoses

3.1.3.3 – Agrupació axial

Categoria de segon ordre	Codis associats	Descripció
Ètica del respecte i de la convivència	C1+C5	La llibertat d'expressió és vista com un valor condicionat pel respecte mutu; no pot ser absoluta.
Rebuig actiu del discurs d'odi	C2+C4	Es defensa la censura com a protecció davant de la violència.
Tensions entre llibertat i seguretat democràtica	C3+C6	Els entrevistats oscil·len entre el desig de protecció i la por al control ideològic

3.1.3.4 – Identificació de temes centrals

- **Tema 1. La llibertat amb límits com a valor moral:** Els entrevistats conceben la llibertat no com un dret absolut, sinó com una pràctica moral que ha de garantir la convivència.
- **Tema 2. El paper protector de l'estat davant els discursos d'odi:** Apareix la idea que l'estat ha de vetllar pels col·lectius vulnerables, fins i tot si això implica restringir o censurar determinades opinions.
- **Tema 3. Equilibri entre democràcia i control:** Tot i la voluntat de protegir, els entrevistats expressen por a que la censura acabi convertint-se en control estatal o manipulació política.

3.1.3.5 – Interpretació analítica

Aquest mostra com els entrevistats conceptualitzen la política com una qüestió de valors morals i de convivència, no només com a institucions. La manera de defensar el respecte i la protecció als col·lectius vulnerables posen de manifest el sentit ètic que els hi donen a la justícia.

Així i tot, el debat intern que tenien els dos entrevistats entre la llibertat i la censura demostra que, fins i tot els joves compromesos, tenen incertesa sobre els límits de la democràcia liberal. Aquest tipus de discurs suggereix que la nova generació interpreta la política com una extensió dels valors personals; una política moralitzada i inclús emocional, però no necessàriament partidista.

3.1.4 – Resultats

L'anàlisi de les quatre entrevistes revela una pluralitat de visions polítiques, socials, i morals entre els joves, que confirma la diversitat i polarització interna d'aquesta generació. Els resultats mostren, però, certes tendències compartides, especialment en la relació amb la desafecció envers la política institucional, la percepció de la manca de transparència, i el desig d'un debat públic menys polaritzat. Aquestes conclusions s'han extret mitjançant una anàlisi codificada, en què s'han agrupat les respostes per camps semàntics i temes recurrents (interès polític, confiança institucional, posicionament ideològic, educació cívica, i percepció de la polarització).

En primer lloc, la majoria dels entrevistats manifesten un interès intermitent o condicionat per la política, sovint vinculat a moments de crisi o qüestions que els afecten directament, com el preu de l'habitatge o la situació laboral. Aquest interès es combina amb una sensació generalitzada d'impotència: molts joves perceben que “votar serveix poc. Sempre acaben fent el que volen” (*Entrevista 2, minut 4:38*) i que “els polítics són tots corruptes” (*Entrevista 1, minut 2:51*). Aquesta distància amb el sistema polític, però, no s'associa amb un rebuig total a la participació: la majoria considera que votar és un deure cívic, encara que sigui “sense gaire il·lusió i triant el menys dolent” (*Entrevista 2, minut 2:08*). Aquest patró es repeteix en tots els perfils, tant entre els entrevistats més crítics amb la política d'esquerreres com entre aquells que s'hi identifiquen parcialment o completament.

Pel que fa al posicionament ideològic, es constata una gran disparitat. Alguns participants s'identifiquen obertament amb moviments com el feminisme o l'independentisme, mentre que d'altres expressen una preferència per posicions liberals, de centre-dreta, o inclús dretes més extremistes. En conjunt, predomina un rebuig als extrems i a les etiquetes, tot i que alguns participants manifestaven idees extremistes i missatges inflamatoris, no semblaven ser-ne conscients.

Tot i això, la polarització apareix com una experiència quotidiana: diversos joves reconeixen que costa expressar opinions sense por de ser jutjat, sobretot a les xarxes, on tot és “o blanc o negre, no hi ha punts intermedis” (*Entrevista 4, minut 1:06*).

Un altre element destacat és la visió crítica envers els mitjans i les xarxes socials com a espais d'informació política. Cap dels participants afirma contrastar habitualment el que veu a internet, i alguns admeten que consumeixen contingut polític “sense voler” (*Entrevista 4, minut 7:04*), a través d'algoritmes o mems. Aquest ús i comprensió crítica superficial reforça la idea que el debat públic entre joves sol ser més emocional que argumentatiu, fet que contribueix a la percepció de polarització i desinformació.

Respecte a temes específics, sorgeixen grans diferències. Sobre la immigració i el feminisme, per exemple, es registren postures gairebé oposades. Mentre alguns joves associen el feminisme amb la justícia i el progrés social, d'altres el consideren una qüestió ja resolta i fins i tot polititzada. De manera similar, mentre alguns veuen la immigració com una expressió de diversitat i solidaritat, d'altres reclamen més control i més regulació. Més enllà de les opinions, la gran majoria d'entrevistats usen termes pejoratius per a referir-se a posicions contràries a les seves, amplificant això la polarització. Aquestes divergències d'opinió confirmen la hipòtesi que la joventut no constitueix un bloc ideològic homogeni, sinó un conjunt de tensions on coexisteixen valors d'empatia, escepticisme, i pragmatisme.

Finalment, gairebé tots els participants coincideixen a reclamar una millor educació política a les escoles, però discrepen sobre la forma i l'abast. Alguns demanen “entendre com funciona un pressupost o una llei” (*Entrevista 3, minut 2:15*), mentre que altres temen que es pugui convertir en “adoctrinament” (*Entrevista 2, minut 5:14*). Tots desitgen més eines per a comprendre la política, però desconfien de qui les proporciona.

En conjunt, les entrevistes suggereixen que la generació de joves d'avui dia té voluntat de canvi, té consciència crítica, i que malgrat la desafecció, manté viva la necessitat de repensar la participació política. Els resultats indiquen, doncs, que la polarització juvenil no és tant una expressió de fanatisme com de desorientació col·lectiva, en un context en què la informació és abundant, però el diàleg, escàs.

3.1– Anàlisi quantitativa

3.1.1– Introducció

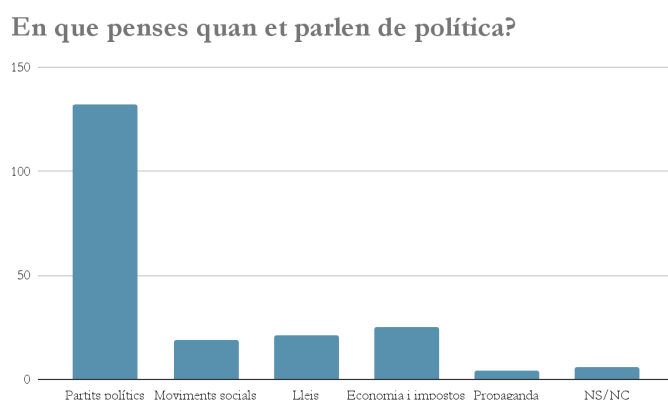
Per a complementar l'anàlisi qualitativa he realitzat un estudi a partir de dades quantitatives, amb la finalitat d'observar com perceben la política els alumnes de l'institut, i fins a quin punt els patrons detectats en el marc teòric i anàlisi qualitativa (desafecció, desinformació, baixa confiança institucional, i participació intermitent) es manifesten realment en un context concret. La mostra, tot i ser limitada i circumscrita a un centre, presenta una variabilitat suficient en termes d'edat, gènere i relació amb la política per identificar tendències representatives.

L'objectiu d'aquest apartat és, per tant, descriure els patrons observats, interpretar-los a la llum del marc teòric, i aportar una base quantitativa que complementi a la secció qualitativa del treball.

En aquest sentit, agraeixo la col·laboració d'en Fran Fernández, el professor amb qui es va realitzar aquesta enquesta, per la seva comprensió a l'hora de permetre'm utilitzar-la en el meu treball de recerca.

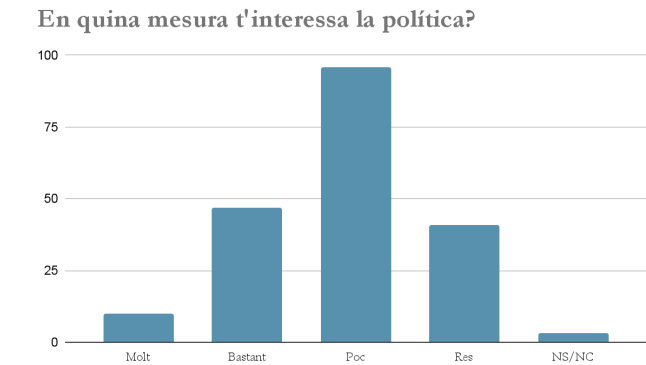
3.1.2– Anàlisi de les dades

1. En què penses quan et parlen de política?

Aproximadament el 60-70% dels enquestats pensen en partits polítics, un indicador clar del pes de la política institucional, sobretot a la franja d'edat de 13 a 14 anys. Això no obstant, a mesura que augmenta l'edat apareixen temes com l'economia, impostos, o moviments socials, és a dir, conceptes més abstractes.

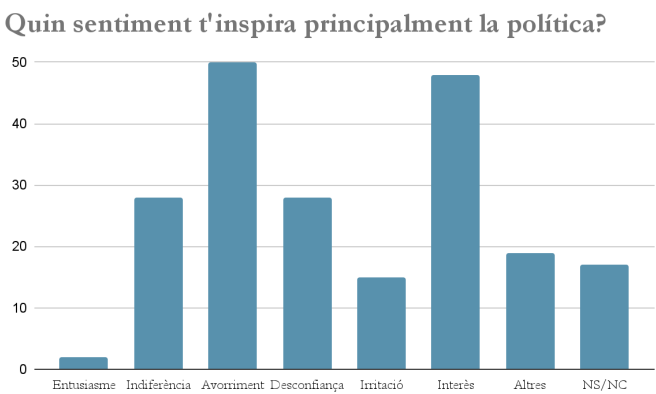
2. En quina mesura t'interessa la política?

L'interès per la política és, globalment, baix. La majoria de les respostes demostren una forta desconexió emocional que coincideix amb el que els politòlegs denominen com a “passivitat latent” (*Ekman & Amnå, 2012*). Només un subgrup minoritari, sovint associat a posicions ideològiques més definides, declara un

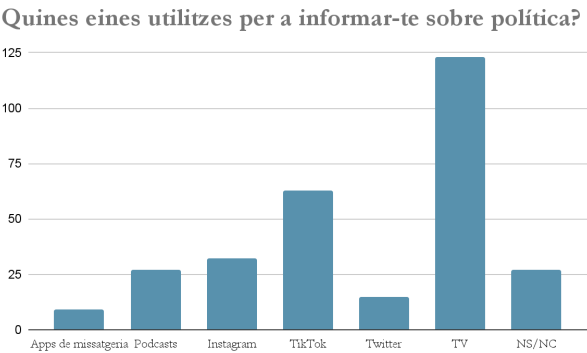
interès moderat o elevat. L'anàlisi de les dades també mostra un fenomen significatiu: els nois que s'autodefineixien en posicions de dretes presenten un interès lleugerament superior a la mitjana, fet que coincideix amb dades recents sobre la digital masculina i la influència d'entorns ideològics de dreta i d'extrema dreta en xarxes socials (*vegeu 2.3.3*).

3. Quin sentiment t'inspira principalment la política?

La majoria dels sentiments predominants són negatius (avorriment, desconfiança, indiferència), i descriuen una relació de desconexió de la política. Els participants que mostren irritació o desconfiança no sempre és rebuig ni desinterès, sinó que hi ha la possibilitat que sigui per consciència crítica davant la política institucional.

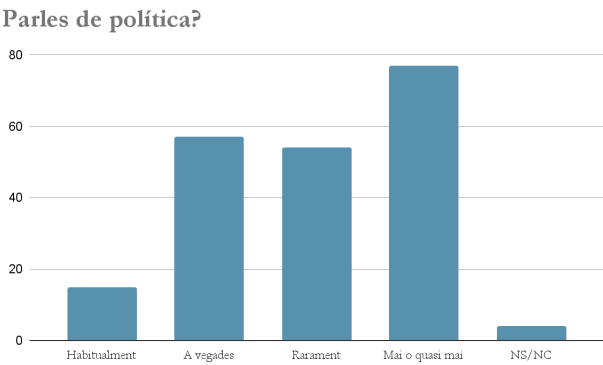
4. Quines eines utilitzes per informar-te?

Les fonts d'informació confirmen els punts desenvolupats al llarg del marc teòric: la televisió continua sent la via principal d'accés a la política, seguida per TikTok i Instagram, cosa que reflecteix un consum més passiu, immediat, algorítmic, i poc diversificat (vegeu 2.3.2). La quasi inexistència de

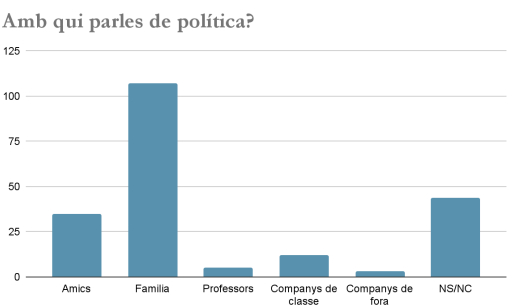
premsa escrita o digital, així com apps de missatgeria, demostra una manca de contacte amb continguts polítics més complexos i contextualitzats, suggerint un dèficit important a l'hora de ser crític amb la informació que es rep.

5. Parles de política/ de què?/ amb qui?

La quantitat de joves que parlen de política té una correlació directa amb la pregunta “en quina mesura t'interessa la política?”, corroborant el desinterès o apatia generalitzada dels adolescents del centre.

Pel que fa a la conversa política, l'enquesta mostra que la major part d'interaccions tenen lloc a l'àmbit familiar. El fet que els amics i els companys de classe tinguin un paper tan marginal indica

que la política no actua com a eix organitzador juvenil, com havia estat durant dècades passades (vegeu 2.2.2), sinó com un tema privat i inclús tabú en certes situacions.

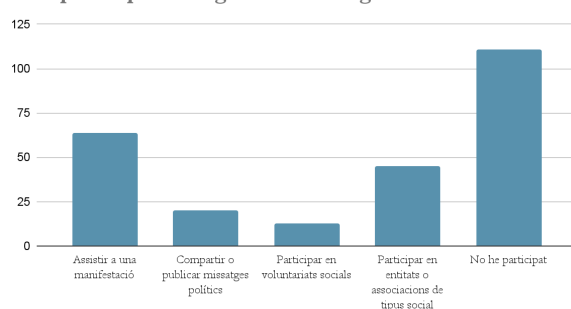
Aquest element és rellevant perquè reforça la idea que les opinions polítiques juvenils deriven sobretot del context domèstic, no de la deliberació entre iguals. Els temes que emergeixen a les converses (igualtat, immigració, economia) suggereixen que l'interès real dels joves no és absent, sinó desconnectat de la política institucional. És a dir, que els temes que els preocupen són aquells que perceben com a injustos o emocionalment propers.

6. Grau de confiança

La confiança en les institucions és baixa en tots els àmbits, especialment en partits polítics i govern, que reben puntuacions aproximades de 2 sobre 5. La justícia i la policia presenten una dispersió lleugerament major, però continuen generant poc suport. Aquest patró coincideix amb les dades europees, que constaten una crisi de confiança entre les generacions més joves (*vegeu 2.2.4*).

7. Has participat en accions socials i polítiques?

Has participat en alguna de les següents accions

La participació política també és baixa, tot i que no inexistent. Els pocs joves que participen ho fan a través de manifestacions, associacions juvenils, o activisme a xarxes socials. Com bé ja he dit, aquesta participació no és institucional, sinó que més comunitària i emocional, encaixant amb la definició de “participació no convencional”

encunyada pel politòleg americà Ronald Inglehart.

4— CONCLUSIONS

4.1— Conclusions

En arribar al final d'aquest treball, es fa evident que la polarització política juvenil no és un episodi anecdòtic ni una simple extensió de la polarització adulta, sinó un fenomen estructural que reflecteix les tensions de la societat contemporània. La hipòtesi inicial, segons la qual la polarització dels joves europeus és resultat d'una sèrie de factors socials, psicològics, tecnològics i educatius, ha trobat un suport sòlid al llarg del treball. Les dades consultades mostren que la divisió ideològica no és tant una qüestió d'ideologia com de formes de relació amb el món i amb la resta de societat.

Aquesta recerca m'ha permès constatar que la polarització, més que un defecte del sistema democràtic, és un símptoma del seu estat de transformació. Lluny d'indicar desafecció o apatia, sovint expressa una recerca d'identitat i coherència moral dins d'una societat fragmentada. En aquest sentit, el treball demostra que la polarització juvenil no és incompatible amb la participació política, sinó que sovint es manifesta en formes no tradicionals. L'activisme digital, els moviments per la justícia climàtica o les lluites per la igualtat de gènere mostren com el jovent articula noves formes d'implicar-se, que se surten dels marcs tradicionals dels partits o institucions. Tanmateix, aquesta mateixa intensitat emocional pot derivar fàcilment en sectarisme i tancament identitari, sobretot quan manca una educació cívica que canalitzi la passió en diàleg i debat.

Metodològicament, la recerca qualitativa basada en entrevistes i la seva anàlisi m'ha resultat idònia per captar els matisos de l'actitud que es té davant la política. A diferència de les dades quantitatives, que sovint redueixen el fenomen a dades, aquest mètode permet obtenir no només dades objectives sobre posicionaments polítics, sinó també matisos en els seus discursos, experiències personals, i contextos socials que influeixen a la formació d'aquestes posicions.

Des d'un punt de vista filosòfic, el treball proposa preguntes importants respecte a la polarització. La política és l'espai on decidim junts com volem viure, i quan aquest espai es tanca en blocs irreconciliables, el conflicte deixa de ser un motor per a la pluralitat per convertir-se en fronteres ideològiques infranquejables. El desacord és inherent a la vida en societat, però només adquireix sentit si s'articula dins de la raó i el reconeixement.

Al llarg del treball s'ha fet evident que la polarització no pot desvincular-se del context digital. Les xarxes amplifiquen les emocions, acceleren el ritme del debat, i converteixen la identitat política en

un element performatiu. Tot això ha transformat radicalment la manera com els joves s'informen, es relacionen, i s'expressen. El resultat és un espai on la pertinença importa més que la veracitat, i on la necessitat de ser vist o formar part d'un grup pot prevaldre sobre la voluntat d'entendre. Això, lluny de ser una raó per sumir-se en el pessimisme, hauria d'empentar-nos a educar per al diàleg, per la diversitat d'opinions (a condició que no siguin extremistes) i recuperar el pensament crític en una cultura de la immediatesa.

En conjunt, els resultats obtinguts permeten afirmar que la polarització juvenil, malgrat ser un problema rellevant, pot ser llegida com una oportunitat per repensar la forma en la qual fem política. El desafiament no consisteix a eliminar el conflicte; sinó a civilitzar-lo, no a reduir la intensitat de les opinions, sinó a dotar-les de sentit crític i fonament ètic. La salut democràtica no depèn de l'absència de discrepància, sinó de la qualitat del diàleg que som capaços de sostenir.

Així doncs, aquesta recerca conclou que la polarització dels joves és un reflex de la seva lluita per trobar una veu pròpia dins d'un món que sovint els veu com a espectadors. Tanmateix, la persistència i l'agreujament d'aquestes fractures ideològiques poden provocar la desintegració dels espais de diàleg, encara que siguin una expressió legítima de malestar. Si aquesta tendència continua a l'alça, el risc no és només la fragmentació política, sinó l'empobriment moral d'una generació que pot arribar a concebre l'altre no com a interlocutor, sinó com a enemic.

4.2— Límits del TR

Aquest treball, tot i el suport de diverses fonts acadèmiques, presenta diversos límits que cal reconèixer. En primer lloc, la naturalesa qualitativa de la recerca implica certa restricció en la generalització dels resultats. Les entrevistes realitzades ofereixen una profunda però parcial visió de la realitat juvenil, inevitablement condicionada pel context social, cultural i geogràfic dels participants. Això significa que els patrons detectats no poden ser de ciència certa extrapolables a tota la joventut europea.

En segon lloc, l'abast temporal i metodològic ha imposat limitacions en la comparació de dades internacionals. Tot i l'esforç per integrar fonts acadèmiques relativament recents, l'accés desigual a estudis de diversos països pot haver causat un cert grau de biaix interpretatiu.

Finalment, la complexitat mateixa del concepte de "polarització" dificulta una definició unívoca: el fenomen travessa marcs ideològics, emocionals i mediàtics que excedeixen el marc empíric de la

meva recerca. En conseqüència, aquest treball no pretén tancar el debat, sinó assentar una base teòrica i analítica sobre l'actitud de la joventut europea contemporània envers la política.

4.3— Futures línies d'exploració

Les futures línies d'exploració haurien d'aprofundir en dues direccions principals. Primer, convindria dur a terme estudis que segueixin joves al llarg del temps per a saber si la polarització és un fenomen intrínsec a la societat o quelcom vinculat a la cultura digital i econòmica contemporània.

Finalment, seria oportú desenvolupar un estudi que compari contextos nacionals diversos. L'anàlisi de diferències i coincidències entre països o territoris podria aportar informació valuosa sobre les variables que accentuen o mitiguen la polarització. D'aquesta manera, la recerca futura no només contribuiria al coneixement acadèmic, sinó també a dissenyar estratègies que fomentin una cultura democràtica més crítica i dialogant.

5 – BIBLIOGRAFIA/WEBGRAFIA

Abramowitz, A. I., & Webster, S. W. (2018, 02). Negative partisanship: Why Americans dislike parties but behave like rabid partisans. 119-135.

<https://doi.org/10.1111/pops.12479>

Adams, I. (1993). *Political Ideology Today*. Manchester University Press.

Agencia Estatal. (2020). Ley Orgánica 3/2020. In *Boletín Oficial del Estado* (pp.

122868-122953). <https://www.boe.es/eli/es/lo/2020/12/29/3>

Alfabetització mediàtica. (n.d.). Viquipèdia. Retrieved November 23, 2025, from

https://ca.wikipedia.org/wiki/Alfabetitzaci%C3%B3_medi%C3%A0tica

Anti-establishment - Wikipedia. (n.d.). Wikipedia, the free encyclopedia. Retrieved November

27, 2025, from <https://en.wikipedia.org/wiki/Anti-establishment>

Aronson, R. (2011, October 27). *Albert Camus* (*Stanford Encyclopedia of Philosophy*).

Stanford Encyclopedia of Philosophy. Retrieved August 9, 2025, from

<https://plato.stanford.edu/entries/camus/>

Bail, C. P., Argyle, L. P., Brown, T. W., & Bumpus, J. P. (2018, 04). Exposure to opposing views on social media can increase political polarization. 115(37).

<https://doi.org/10.1073/pnas.1804840115>

Barreda Rey, R. M. (2022, 05). Generaciones estratégicas y cambio político: la generación de jóvenes activistas contra la dictadura franquista y su posible impacto sobre el Movimiento 15M en Cantabria. *1*(31), 1-19. <https://doi.org/10.22325/FES/RES.2022.90>

Bates, L. (2025). *The New Age of Sexism*. Simon & Schuster, Limited.

Baugh, J. G. (2010, 05). Strange anarchy : the philosophical anarchism of Robert Paul Wolff. <https://dx.doi.org/10.14288/1.0096207>

Bauman, Z. (2001). *La sociedad individualizada* (M. Condor, Trans.). Cátedra.

Benedicto, J., & Ramos, M. (2018, 09). Young People's Critical Politicization in Spain in the Great Recession: A Generational Reconfiguration? *8*(3), 89. <https://doi.org/10.3390/soc8030089>

Bennett, L. (2012, 01). The Logic of Connective Action: Digital Media and the Personalization of Contentious Politics. *15*(5), 739-768. [10.1017/CBO9781139198752](https://doi.org/10.1017/CBO9781139198752)

Bergman, S., & Snegovaya, M. (2019, 07). Populism and the Decline of Social Democracy. *30*(3), 5-19. <https://dx.doi.org/10.1353/jod.2019.0038>.

Boulianne, S. (2016, 11). Online news, civic awareness, and engagement in civic and political life. *18*(9). <https://doi.org/10.1177/1461444815616222>

Braun, V., & Clarke, V. (2006, 01). Using thematic analysis in psychology. 3(2), 77-101.

10.1191/1478088706qp063oa

Broseta, B. (2023). *Los medios de comunicación en la era digital* (F. Pérez & Fundación BBVA, Eds.). Fundación BBVA.

Burn, J. (2024, 01). A new global gender divide is emerging. *Financial Times*.

<https://www.ft.com/content/29fd9b5c-2f35-41bf-9d4c-994db4e12998?segmentid=dce0941-6e02-a9de-5643-b340f3ef2e3a>

Buruma, I. (2024, 06). ¿Se han vuelto todos los jóvenes de derecha? *Project Syndicate*.

Cadenas, J. F. (2023, November 8). *Qué son los CDR, colectivos catalanes que surgieron para asegurar la celebración del 1 de octubre en 2017*. Newtral. Retrieved June 15, 2025, from <https://www.newtral.es/que-son-cdr/20231108/>

Crespi de Valldaura, V., & Fifi, G. (2023, 11). Adapting to the market: leftist ideological justifications of liberal economic policies, 1977–1986. 29(5), 788-803.

<https://doi.org/10.1080/13563467.2024.2346534>

Dalton, R. J. (2008, 03). Citizenship Norms and the Expansion of Political Participation.

65(1), 76-98. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.2007.00718.x>

Dalton, R. J., & Berning, C. C. (2022, 11). Ideological Polarization and Far-Right Parties in Europe. 13-35. 10.1007/978-3-658-33787-2_2

Doyle, H., Diamond, J., & Palacios, L. (n.d.). *Nativismo*. Wikipedia. Retrieved November 23, 2025, from <https://es.wikipedia.org/wiki/Nativismo>

Ekman, J., & Amnå, E. (2012, 02). Political participation and civic engagement: Towards a new typology. *Human Affairs*, 22(3), 283-300.
<https://doi.org/10.2478/s13374-012-0024-1>

Els joves i el futur de la Unió Europea: Com veuen la institució les noves generacions?
(2024, May 30). Verificat. Retrieved 06 16, 2025, from
<https://www.verificat.cat/els-joves-i-el-futur-de-la-unio-europea-com-veuen-la-institucio-les-noves-generacions/>

Enderle, G. (2007, 12). The Ethics of Conviction Versus the Ethics of Responsibility: A False Antithesis for Business Ethics. 13(2). <https://doi.org/10.1177/097168580701300202>

Erikson, E. H. (1968). *Identity, Youth, and Crisis*. W. W. Norton. 10.4236/jsea.2009.25050
Eurobarómetro. (n.d.). Wikipedia. Retrieved November 27, 2025, from
<https://es.wikipedia.org/wiki/Eurobar%C3%B3metro>

European Comission, Directorate-General for Migration and Home Affairs, & Radicalitzation Awareness Network. (2021, 11). ncels: A First Scan of the Phenomenon (in the EU) and its Relevance and Challenges for P/CVE, October 2021. *Women's Rights*.

Fantauzzi, S. (2021, 03). Truth and Politics: A vulnerable Realm. 1(10), 11.

Fiorina, M. P., Abrams, S. A., & Pope, J. C. (2008, 04). Polarization in the American Public: Misconceptions and Misreadings. *70*(2), 556-560.

<https://doi.org/10.1017/s002238160808050x>

Fisher, M. (2022). *Capitalist Realism: Is There No Alternative?* Zer0 Books.

5.2 Youth participation in representative democracy. (2023, November 28). National Policies Platform. Retrieved June 16, 2025, from

<https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/spain/52-youth-participation-in-representative-democracy>

Flanagan, C., & Levine, P. (2010, 05). Civic Engagement and the Transition to Adulthood. *20*(1), 159-179. <https://doi.org/10.1353/foc.0.0043>

Flick, U. (2023). *An Introduction to Qualitative Research*. SAGE.

For International Women's Day 2024: / Sexism online - not a trivial offense! (2024, March 8). Klicksafe. Retrieved June 16, 2025, from

<https://www.klicksafe.eu/en/news/sexismus-im-netz-kein-kavaliersdelikt>

Fundació Bofill. (2022). *Els reptes de l'educació a Catalunya*. Aina Tarabini.

<https://fundaciobofill.cat/publicacions/els-reptes-de-l-educacio-a-catalunya-anuari-2022>

Fundació Grífols. (2012). *Highlights of Carol Gilligan lecture "Moral Injury and the Ethics of Care"*. Youtube. https://youtu.be/Zy-UfHqoN6Q?si=Cu4d_zOQIk71CyV9

Galais Gonzalez, C. (2024, 12). PARTICIPACIÓ I IMPLICACIÓ POLÍTICA DE LA JOVENTUT CATALANA: Una anàlisi de l'Enquesta sobre generacions i participació de 2023. (44). 10.57645/10.8080.12.1

Generació. (n.d.). Viquipèdia. Retrieved November 22, 2025, from

<https://ca.wikipedia.org/wiki/Generaci%C3%B3>

Gioia, D. A., Corley, K. K., & Hamilton, A. (2013, 01). Seeking Qualitative Rigor in Inductive Research. *16*(1), 15-31. 10.1177/1094428112452151

Gonzàlez i Balletbó, I., Collet i Sabé, J., & Sanmartin i Morant, J. (2007). Participació, política i joves. In *Participació, política i joves. Una aproximació a les pràctiques polítiques, la participació i l'afecció política de la joventut catalana*. Generalitat de Catalunya.

Gottzén, L., Jewkes, R., Morell, R., Hearn, J., & Lundqvist, E. (2015, 10). Hegemonic masculinity: combining theory and practice in gender interventions. *17*(2), 96-111. 10.1080/13691058.2015.1085094

Guerra contra el terrorisme. (n.d.). Viquipèdia. Retrieved November 26, 2025, from

https://ca.wikipedia.org/wiki/Guerra_contra_el_terrorisme

Guess, A. M., Lerner, M., & Lyons, B. (2020, 06). A digital media literacy intervention increases discernment between mainstream and false news in the United States and India. *117*(27). <https://doi.org/10.1073/pnas.1920498117>

Hamilton, A. (2015, August 1). *Conservatism* (*Stanford Encyclopedia of Philosophy*).

Stanford Encyclopedia of Philosophy. Retrieved November 5, 2025, from

<https://plato.stanford.edu/entries/conservatism/>

Hart, J., & Henn, M. (2017, 09). Neoliberalism and the Unfolding Patterns of Young People's Political Engagement and Political Participation in Contemporary Britain. 7(4).

<https://doi.org/10.3390/soc7040033>

Huddy, L., Bankert, A., & Davies, C. (2018, 02). Expressive Versus Instrumental Partisanship in Multiparty European Systems. 39(S1), 173-199. <https://doi.org/10.1111/pops.12482>

Inglehart, R. (2016). *The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles Among Western Publics*. Princeton University Press.

Institut de ciències polítiques i socials. (2025, 01). *Sondeig d'opinió 2024*. Retrieved 08 24, 2025, from icps.cat

Iyengar, S., & Westwood, S. J. (2014, 12). Fear and Loathing across Party Lines: New Evidence on Group Polarization. *Fear and Loathing across Party Lines: New*

Evidence on Group Polarization, 59(3), 690-707. <https://doi.org/10.1111/ajps.12152>

Jungkunz, S., & Weiss, J. (2024, 04). Populist Attitudes among Teenagers: How Negative Relationships with Socialization Agents Are Linked to Populist Attitudes. 22(4).

10.1017/S1537592724000434

Kant, I. (2013). *Crítica de la razón práctica* (R. Rodríguez Aramayo, Ed.; R. Rodríguez Aramayo, Trans.). Alianza Editorial.

King's College London. (2024, February 1). *Masculinity and women's equality: study finds emerging gender divide in young people's attitudes*. King's College London.

Retrieved June 16, 2025, from

<https://www.kcl.ac.uk/news/masculinity-and-womens-equality-study-finds-emerging-gender-divide-in-young-peoples-attitudes>

Laslett, P. (n.d.). *Right of Revolution: John Locke, Second Treatise*, §§ 149, 155, 168, 207--10, 220--31, 240--43. Electronic resources from the University of Chicago Press Books Division. Retrieved August 9, 2025, from

<https://press-pubs.uchicago.edu/founders/documents/v1ch3s2.html>

Lelkes, Y. (2016, 03). Mass Polarization: Manifestations and Measurements. 80(S1), 392-410. <https://doi.org/10.1093/poq/nfw005>

Martin, J. (2023, January 13). *Antonio Gramsci* (*Stanford Encyclopedia of Philosophy*). Stanford Encyclopedia of Philosophy. Retrieved November 5, 2025, from

<https://plato.stanford.edu/entries/gramsci/>

Martín Ramos, J. L., & Barcelona Metròpolis. (2019). *May 1968 period, involved in both the leftist movement and the counterculture*. Barcelona Metròpolis. Retrieved 06 15, 2025, from

<https://www.barcelona.cat/bcnmetropolis/2007-2017/en/calaixera/biografies/maig-de-1968-entre-lactivisme-esquerranista-i-la-contracultura/#:~:text=The%20dream%20faded%2C%20but%20its,69%20academic%20year>

Mason, L., & University of Chicago Press. (2018, 11). *Uncivil Agreement: How Politics Became Our Identity*. 21(2), 214-219.

<https://doi.org/10.1080/10999922.2018.1511673>

Max Weber (Stanford Encyclopedia of Philosophy). (2007, August 24). Stanford Encyclopedia of Philosophy. Retrieved August 15, 2025, from

<https://plato.stanford.edu/entries/weber/>

Mill, J. S. (2002). *On Liberty*. Lawbook Exchange.

Milosav, D., Dickinson, Z., Hobolt, S. B., Klüver, H., Kuhn, T., & Rodon, T. (2025, 03). The youth gender gap in support for the far right. 1-25.

<https://doi.org/10.1080/13501763.2025.2481181>

Newman, S. (2011, 03 01). *Anarchism and the politics of resentment*. The Anarchist Library. Retrieved 11 5, 2025, from

<https://theanarchistlibrary.org/library/saul-newman-anarchism-and-the-politics-of-resentiment#:~:text=Anarchism%20is%20based%20on%20an,on%20these%20natural%20social%20relations>

Nivell d'anàlisi. (n.d.). Viquipèdia. Retrieved November 23, 2025, from

https://ca.wikipedia.org/wiki/Nivell_d%27an%C3%A0lisi#Nivell_meso

Noack, P., & Eckstein, K. (2023, 03). Populism in youth: Do experiences in school matter? 17(2), 90-96. <https://doi.org/10.1111/cdep.12481>

Observatori català de la Joventut. (2024, 05). Estat de la Joventut 2023.

Observatori del tercer sector & Fundació Jaume Bofill. (2006, 12). Els joves i la política. 1-268.

Off, G., Charron, N., & Alexander, A. (2022, 08). Who perceives women's rights as threatening to men and boys? Explaining modern sexism among young men in Europe. 4. <https://doi.org/10.3389/fpos.2022.909811>

Pariser, E. (2012). *The Filter Bubble: What the Internet is Hiding from You*. Penguin Books.

Parlament Europeu. (2024, 06). *Enquesta sobre les eleccions europees a Catalunya*.

Passari, E. (2020, 01). The Great Recession and the Rise of Populism. 55(1), 17-21. 10.1007/s10272-020-0863-7

Pew Research Center. (2022, 08). *As Partisan Hostility Grows, Signs of Frustration With the Two-Party System*. Retrieved 03 23, 2025, from <https://pewrsr.ch/3Qud1j1>

Ponce, M. F. (2018, 06). On the Concept of Culture in Sigmund Freud's Civilization and Its Discontents. 15. <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3198416>

Posmaterialismo. (n.d.). Wikipedia. Retrieved November 22, 2025, from <https://es.wikipedia.org/wiki/Posmaterialismo>

Powell, C. (2001, 03). International Aspects of Democratization: The Case of Spain. *Oxford University Press*. <https://doi.org/10.1093/0199243751.003.0011>

Rodriguez Contreras, H. (2019, 05). Cámaras de eco, polarización ideológica y tribalismo. 11(31). 10.59057/iberoleon.20075316.201931193

Rodriguez Tejada, S. (2015, 02). The anti-Franco student movement's contribution to the return of democracy in Spain. 2(2), 77-106. doi: <http://dx.doi.org/10.14516/ete.2015.002.002.005>

Rooksby, E. (2010, November 20). Who's correct about human nature, the left or the right? | Ed Rooksby. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2010/nov/20/human-nature-politics-left-right>

Saka, O. (2021, 09 07). *The political scar of epidemics: why COVID-19 is eroding young people's trust in their leaders*. The London school of Economics. Retrieved 11 05, 2025, from <https://www.lse.ac.uk/research/research-for-the-world/politics/the-political-scar-of-epidemics-why-covid-19-is-eroding-young-peoples-trust-in-their-leaders-and-political-institutions#:~:text=,political%20leaders%2C%20governments%2C%20and%20elections>

Simón Cosano, P. (2021, 06). El impacto de la pandemia en los jóvenes. *Panorama Social*, (33), 109-125.

Smith, T. W. (2000, 09). Changes in the Generation Gap 1972-1998. *National opinion Research Center/University of Chicago*, (43).

Sunstein, C. R. (2018, 04). #Republic: Divided Democracy in the Age of Social Media. 7(2). 10.1086/696988

Taber, C. S., & Lodge, M. (2006, 06). Motivated Skepticism in the Evaluation of Political Beliefs. 50(3), 755-569. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5907.2006.00214.x>

Termcat-Centre de terminologia. (n.d.). *Cambra d'eco*.
<https://www.termcat.cat/ca/diccionaris-en-linia/207/fitxa/NDY3OTYzNw%3D%3D>

Termcat-Centre de terminologia. (n.d.). *Estagflació*.
<https://www.termcat.cat/ca/cercaterm/fitxa/NDM1NzgZQQ%3D%3D>

Thatcher, M. (1980, May 21). *Speech to Conservative Women's Conference*. Margaret Thatcher Foundation. Retrieved November 22, 2025, from
<https://www.margaretthatcher.org/document/104368>

Theocharis, Y., & Deth, J. W. v. (2018). *Political Participation in a Changing World: Conceptual and Empirical Challenges in the Study of Citizen Engagement*. Routledge.

Timmons, M. (2021). *Kant's Doctrine of Virtue: A Guide*. Oxford University Press.

Tolentino, J. (2025, 11). *El yo en internet*. Retrieved 11 05, 2025, from

<https://hypermediamagazine.com/dosieres-hm/lost-in-connection/el-yo-en-internet/#:~:text=expansi%C3%B3n,de%20lo%20que%20parec%C3%ADa%20un>

Tribalism - *Wikipedia*. (n.d.). Wikipedia, the free encyclopedia. Retrieved November 22,

2025, from <https://en.wikipedia.org/wiki/Tribalism>

Tucker, J. A., Guess, A., & Barbera, P. (2018, 03). Social Media, Political Polarization, and Political Disinformation: A Review of the Scientific Literature. 95.

<https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3144139>

Tufekci, Z. (2017). *Twitter and Tear Gas: The Power and Fragility of Networked Protest*. Yale

University Press. 10.12987/9780300228175

van Baar, J. M., & FeldmanHall, O. (2022, 04). The polarized mind in context:

Interdisciplinary approaches to the psychology of political polarization. 77(3), 394-408. 10.1037/amp0000814

van Bavel, J. J., & Pereira, A. (2018, 02). The Partisan Brain: An Identity-Based Model of

Political Belief. 10.1016/j.tics.2018.01.004

van Hiel, A., Dierckx, K., Depauw, H., & Tisot, T. (2024, 12). The Relationship Between

Cognitive and Emotional Abilities and Ideological Attitudes Among Adolescents.

<https://doi.org/10.1111/jopy.13007>

Venkataramakrishnan, S., & Squirrell, T. (2024, May 22). *The 'Manosphere'*. ISD. Retrieved June 16, 2025, from <https://www.isdglobal.org/explainers/the-manosphere-explainer/>

Viquipèdia. (n.d.). *Àrea de lliure comerç d'Amèrica del Nord*. Viquipèdia.

https://ca.wikipedia.org/wiki/%C3%80rea_de_Lliure_Comer%C3%A7_d%27Am%C3%A8rica_del_Nord

Viquipèdia. (n.d.). *Fridays for Future*. Viquipèdia.

https://ca.wikipedia.org/wiki/Vaga_escolar_pel_clima

Viquipèdia. (n.d.). *Sindicat democràtic d'estudiants de la Universitat de Barcelona*.

Viquipèdia.

https://ca.wikipedia.org/wiki/Sindicat_Democr%C3%A0tic_d%27Estudiants_de_la_Universitat_de_Barcelona

Viquipèdia. (n.d.). *Tercera via (política)*. Viquipèdia.

[https://ca.wikipedia.org/wiki/Tercera_via_\(pol%C3%ADtica\)](https://ca.wikipedia.org/wiki/Tercera_via_(pol%C3%ADtica))

Walzer, M. (1985). *Spheres of Justice: A Defence of Pluralism and Equality*. Blackwell.

Wenar, L. (2008, March 25). *John Rawls* (*Stanford Encyclopedia of Philosophy*). Stanford

Encyclopedia of Philosophy. Retrieved August 10, 2025, from

<https://plato.stanford.edu/entries/rawls/>

Wikipedia. (n.d.). *Gran coalición*. Wikipedia.

https://es.wikipedia.org/wiki/Gran_coalici%C3%B3n

Wikipedia. (n.d.). *Keynesianismo*. Wikipedia. <https://es.wikipedia.org/wiki/Keynesianismo>

Williamson, H., Basarab, T., & Coussée, F. (2018). *The History of Youth Work in Europe - Volume 6: Connections, Disconnections and Reconnections – The Social Dimension of Youth Work in History and Today* (H. Williamson, T. Basarab, & F. Coussée, Eds.). Council of Europe.

6— ANNEXOS

 Resultats anàlisi quantitativa -La polarització política de les joventuts europees

 Transcripció entrevistes anàlisi qualitativa - La polarització política de les joventuts eur...